

**PROGRAM EDUKACJI EKOLOGICZNEJ
DLA MIASTA JELENIEJ GÓRY
NA LATA 2010-2014**

Zespół autorski:

Bogusława Bogucka
Kamila Jeleńska

Jelenia Góra, listopad 2009 r.

SPIS TREŚCI

1. Cel i zakres opracowania	3
2. Metodologia badań	3
3. Główne kierunki działań w zakresie edukacji ekologicznej wyznaczonych przez programy międzynarodowe, krajowe i regionalne	4
3.1. Uwarunkowania międzynarodowe / w tym dokumenty UE	4
3.2. II-ga Polityka Ekologiczna Państwa.....	6
3.4. Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej	8
3.5. Narodowy Program Edukacji Ekologicznej	9
3.6. Program zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska województwa dolnośląskiego	11
3.7. Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami Województwa Dolnośląskiego.....	13
3.8. Program Edukacji Ekologicznej dla Dolnego Śląska.....	14
4. Kierunki działań wyznaczone przez Program Ochrony Środowiska dla Miasta Jeleniej Góry na lata 2008-2012 i inne dokumenty lokalne.....	20
4.1. Program Ochrony Środowiska dla Miasta Jeleniej Góry na prawach powiatu na lata 2008-2012	20
4.2. Inne dokumenty	21
5. Ogólne zasady, formy i metody prowadzenia edukacji ekologicznej jako edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju w celu podniesienia świadomości ekologicznej społeczeństwa	21
6. Ocena dotychczasowych działań w obszarze edukacji ekologicznej oraz rozpoznanie potrzeb środowisk realizujących zadania edukacyjne w oparciu o przeprowadzone badania	22
6.1. Jednostki oświatowe (przedszkola, szkoły oraz Młodzieżowy Dom Kultury).....	22
6.1.1. Stan wyjściowy.....	22
6.1.2. Cele i kierunki działań placówek oświatowych	26
6.2. Urząd Miasta w Jeleniej Górze	28
6.3. Organizacje pozarządowe.....	29
6.4. Pozostałe podmioty	32
6.4.1. Muzeum Przyrodnicze.....	32
6.4.2. Szkoły wyższe	32
6.4.3. Dolnośląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego	36
6.4.4. Dolnośląski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli we Wrocławiu Filia w Jeleniej Górze.....	37
6.4.5. Książnica Karkonoska	37
6.4.6. Związek Gmin Karkonoskich	38
6.4.7. Karkonoski Park Narodowy.....	39
6.4.8. Dolnośląski Zespół Parków Krajobrazowych Oddział Jelenia Góra.....	41
6.4.9. Media	43
7. Lista szczegółowych przedsięwzięć i projektów z zakresu edukacji ekologicznej i komunikacji społecznej w Jeleniej Górze planowanych w latach 2010-2014	43
7.1. Cel operacyjny E1: „Jelenia Góra-międzynarodowym centrum edukacji ekologicznej”: „Rozszerzenie funkcji edukacyjnych Muzeum Przyrodniczego w Jeleniej Górze”	43
7.1.1. Karkonoska Wystawa i Giełda Mineratów, Skał i Skamieniałości.....	44
7.1.2. Cykl tzw. "czwartkowych" prelekcji o tematyce przyrodniczo – podróżniczej w Muzeum Przyrodniczym w Jeleniej Górze	45
7.1.3. Wystawa czasowa "Fotografia dzikiej przyrody"	45

7.1.4. Cykl wystaw fotograficznych, pt. "Przyroda Kresów"	46
7.1.5. Konkurs i wystawa "Znam przyrodę mojego miasta i regionu"	46
7.1.7. Plener plastyczny pt. "Przyroda jak malowana"	47
7.1.8. Przegląd filmów amatorskich o tematyce przyrodniczej.....	48
7.2. Cel operacyjny nr E2: Podniesienie świadomości ekologicznej wśród jeleniogórskiej społeczności.....	49
7.2.1. Promocja Programu Edukacji Ekologicznej.....	49
7.2.2. Badania stanu świadomości ekologicznej.....	49
7.2.3. Euroregionalne Spotkania Ekologiczne.....	50
7.2.4. Międzynarodowe warsztaty pszczelarskie: Program edukacji ekologicznej – „Pszczola, czynnik ochrony naturalnego środowiska przyrodniczego”	51
7.2.5. Cykliczne seminaria na temat wymiany doświadczeń w zakresie edukacji ekologicznej.....	52
7.2.6. Konkursy związane z edukacją ekologiczną.....	53
7.2.7. Oznaczanie drzew tabliczkami tożsamości	54
7.2.8. „Ekologia w bibliotece publicznej – kontynuacja”	54
7.2.9. Kontrolowane udostępnianie terenów cennych przyrodniczo w celach edukacyjnych	56
7.2.10. Współpraca z organizacjami i stowarzyszeniami ekologicznymi „non profit” w zakresie ochrony czynnej obiektów i obszarów przyrodniczych oraz w edukacji ekologicznej.....	56
7.2.11. Czerwcowe spotkania ekologiczne „Pamiętaj o NAS”	57
7.3. Cel operacyjny nr K1: Udostępnianie informacji o stanie środowiska	57
7.3.1. Utrzymywanie systemu informowania społeczeństwa o stanie środowiska w mieście i trendach jego zmian	58
7.3.2. Działalność informacyjna o walorach przyrodniczych Jeleniej Góry	58
8. Zbiorcze zestawienie przedsięwzięć z zakresu edukacji ekologicznej planowanych do realizacji w latach 2010 – 2014 w Jeleniej Górze.....	59
9. Podsumowanie	63
10. Bibliografia	63
11. Spis rysunków	67
12. Spis tabel.....	68

1. Cel i zakres opracowania

Celem niniejszego opracowania jest nakreślenie ram oraz zaplanowanie działań związanych z edukacją ekologiczną na terenie Miasta Jeleniej Góry w latach 2010-2014. Przedstawiony program rozwija zadania ujęte w „Programie Ochrony Środowiska dla Miasta Jeleniej Góry na lata 2008-2012” i wynika z ustalonego w nim zadania z zakresu rozwiązań systemowych. Zgodnie z celem nakreślonym w tym zadaniu, realizacja „Programu Edukacji Ekologicznej dla Miasta Jeleniej Góry” przyczyni się do wzrostu świadomości ekologicznej wśród społeczności miasta.

Ponadto, intencją autorów było nakreślenie takiego programu edukacji ekologicznej dla miasta Jeleniej Góry, który wzmocniłby i zespolił wiele dotychczas prowadzonych, cennych działań w zakresie edukacji ekologicznej na terenie miasta.

W odniesieniu do „Strategii Miasta Jeleniej Góry” w prezentowanym Programie szczególnie ważny jest szereg działań promocyjnych zaplanowanych do realizacji w najbliższych latach, które przyczynią się nie tylko do wzrostu świadomości ekologicznej mieszkańców oraz odwiedzających, lecz również wspomogą rozwój miasta Jeleniej Góry w zakresie funkcji turystyczno-wypoczynkowej. Przeprowadzenie zaplanowanych działań będzie bowiem mogło polepszyć wizerunek miasta jako miejsca, w którym szczególną uwagę poświęca się trosce o stan środowiska.

Opracowanie ujmuje następujące elementy:

- ocena dotychczasowych działań w obszarze edukacji ekologicznej
- rozpoznanie potrzeb środowisk realizujących zadania edukacyjne
- zidentyfikowanie problemów i wyznaczenie najistotniejszych kierunków w edukacji ekologicznej mieszkańców
- przedstawienie sposobów integracji środowisk zainteresowanych realizacją działań na polu edukacji ekologicznej
- rozwinięcie zadań nakreślonych „Programem Ochrony Środowiska dla Miasta Jeleniej Góry na lata 2008-2012”
- określenie źródeł finansowania zadań.

Autorzy opracowania przewidzieli w Programie organizację spotkań osób zajmujących się edukacją ekologiczną w Jeleniej Górze. Wynikające z tych spotkań wnioski oraz ewaluacja prowadzonych działań przyczynią się do efektywniejszej realizacji „Programu Edukacji Ekologicznej dla Miasta Jeleniej Góry w latach 2010-2014” oraz wspomogą tworzenie jego kolejnych aktualizacji.

2. Metodologia badań

Niniejsze opracowanie zostało oparte o badania ankietowe, które zostały przeprowadzone w okresie od września do listopada 2009. Celem badań ankietowych było zdiagnozowanie aktualnego stanu edukacji ekologicznej realizowanej przez placówki oświatowe oraz zgromadzenie informacji dotyczących planowanych działań w zakresie edukacji ekologicznej, źródeł finansowania działań oraz oczekiwań wobec Wydziału Ochrony Środowiska i Rolnictwa Urzędu Miasta Jelenia Góra.

Ankietyzacją zostały objęte jednostki budżetowe działające w obrębie miasta, w tym placówki oświatowe, szkoły wyższe oraz organizacje pozarządowe. Wzór ankiety wysłanej do instytucji, stowarzyszeń i organizacji przedstawiony jest w załączniku nr 1, natomiast wzór ankiety wysłanej do placówek oświatowych przedstawiony jest w załączniku nr 2. Ankiety rozesłano do 35 jednostek oświatowych, z których wypełnione ankiety odesłało 20 placówek. Ponadto ankiety przesłano do 28 organizacji pozarządowych, w których celach statutowych znajdowała się ochrona środowiska (szczegółowy wykaz w punkcie 6.3) oraz do pozostałych instytucji, które prowadzą działalność edukacyjną w tym zakresie. Ankiety odesłało 14 jednostek.

Ponadto, do celów przygotowania opracowania przeprowadzono badania literaturowe, wywiady, a także dokonano analizy dokumentacji Wydziału Ochrony Środowiska i Rolnictwa w Urzędzie Miasta w Jeleniej Górze w zakresie wydatkowania środków na realizację zadań związanych z edukacją ekologiczną realizowaną przez różne podmioty.

3. Główne kierunki działań w zakresie edukacji ekologicznej wyznaczonych przez programy międzynarodowe, krajowe i regionalne

3.1. Uwarunkowania międzynarodowe / w tym dokumenty UE

Zobowiązania Polski w zakresie edukacji ekologicznej, w ostatniej dekadzie najczęściej nazywanej edukacją dla zrównoważonego rozwoju, wynikają z umów międzynarodowych oraz członkostwa w organizacjach międzynarodowych. Najważniejsze z nich to Organizacja Narodów Zjednoczonych oraz Unia Europejska.

W 2002 r. Zgromadzenie Ogólne ONZ przyjęło na zasadzie konsensusu rezolucję ustanawiającą „Dekadę Edukacji na temat Zrównoważonego Rozwoju 2005-2014” („Decade of Education for Sustainable Development 2005-2014”). Celem Dekady jest wspieranie dążeń promujących zrównoważony rozwój społeczny, gospodarczy i ekologiczny. Stanowi ona również okazję do dokonania postępu w zakresie rozwoju człowieka oraz poprawy jakości kształcenia, w celu uczynienia z niego kluczowego czynnika przemian.

W 2005 roku w Wilnie na spotkaniu wysokiego szczebla Ministerstw ds. Środowiska oraz Edukacji została przyjęta „Strategia Edukacji dla Zrównoważonego Rozwoju” opracowana przez Europejską Komisję Gospodarczą Organizacji Narodów Zjednoczonych (EKG ONZ). Celem Strategii jest włączenie kluczowych tematów zrównoważonego rozwoju do formalnych systemów kształcenia oraz edukacji nieformalnej i pozaformalnej. Te tematy to m.in.: prawa człowieka, zmniejszenie ubóstwa, zdrowie, różnorodność kulturowa, pokój, etyka, demokracja, sprawiedliwość społeczna, bezpieczeństwo, gospodarka, ochrona środowiska, zarządzanie zasobami naturalnymi.

Zgodnie ze stanowiskiem Ministerstwa Ochrony Środowiska, Strategia powinna być taktowana jako podstawa do wprowadzania na poziomie regionalnym Dekady Narodów Zjednoczonych na rzecz Edukacji dla Zrównoważonego Rozwoju UNESCO oraz zaleceń będących rezultatem Światowego Szczytu Zrównoważonego Rozwoju.

W szóstym programie działań w dziedzinie środowiska naturalnego na lata 2002-2012, Komisja Europejska zaplanowała jako priorytetowe przeciwdziałanie zmianom klimatycznym, ochronę bioróżnorodności, oszczędne wykorzystanie zasobów naturalnych połączone z rozwojem gospodarki odpadami oraz dbałość o wpływ środowiska na zdrowie (surowsze normy). W programie akcentuje się fundamentalną rolę edukacji ekologicznej.

Jej realizowanie zapewni wdrożenie prawa ekologicznego, bliską współpracę między różnymi sektorami w celu znalezienia najlepszych rozwiązań, usprawni przepływ informacji.

W przyjętej w 2006 roku „Europejskiej Strategii dla Zrównoważonego Rozwoju” uznaje się, że edukacja jest warunkiem promowania zmian zachowania, dostarczając wszystkim obywatelom kluczowych kompetencji potrzebnych do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju. Sukces w zastępowaniu trendów, które uważa się za niezgodne z zasadą zrównoważonego rozwoju, będzie w dużej mierze zależał od wysokiej jakości edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju.

W roku 2009 Komisja opublikowała Komunikat Komisji do Rady, Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów pn. „Uwzględnianie kwestii zrównoważonego rozwoju w polityce UE w różnych dziedzinach: przegląd Strategii Unii Europejskiej na rzecz Zrównoważonego Rozwoju – rok 2009.” Powtórzono w nim, że „Edukacja i szkolenia stanowią niezbędny fundament zrównoważonego rozwoju. Komisja zachęca państwa członkowskie do wysiłków, które zmierzałyby do przyjęcia bardziej strategicznego podejścia do kwestii wymiany wiedzy i dobrej praktyki w celu stymulowania edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju.”

Jednym z konkretnych instrumentów przyczyniających się do realizacji w praktyce zobowiązań do dążenia do zrównoważonego rozwoju jest udzielanie zamówień publicznych z uwzględnieniem aspektów środowiskowych. Jak zakłada Komisja Europejska, zielone zamówienia publiczne do 2010 r. powinny obejmować 30% zamówień udzielanych przez administrację szczebla centralnego, a do 2015 r. - 50%. W przypadku administracji szczebla lokalnego do 2010 r. poziom zielonych zamówień publicznych powinien wynieść 20%, a do 2020 r. - również 50%.

KE określa „zielone zamówienia publiczne” jako politykę, w ramach której podmioty publiczne włączają kryteria lub wymagania ekologiczne do procedur udzielania zamówień publicznych i poszukują rozwiązań ograniczających negatywny wpływ produktów/usług na środowisko, uwzględniając koszt całego cyklu życia produktu oraz wpływając na rozwój i upowszechnienie technologii środowiskowych. Bliższych informacji na temat tych zamówień można znaleźć w następujących dokumentach:

- „Zielona Księga. Zamówienia publiczne w Unii Europejskiej - w poszukiwaniu rozwiązań”. wyd. Urząd Zamówień Publicznych, 1998 r.
- „Propozycja kryteriów środowiskowych dla produktów zużywających energię możliwych do wykorzystania przy formułowaniu specyfikacji na potrzeby zamówień publicznych.” Dokument opracowany w grudniu 2006 roku przez Krajową Agencję Poszanowania Energii S.A. na zamówienie Ministerstwa Gospodarki: http://www.kape.gov.pl/glp/Kryteria_srod.pdf.
- „Krajowy Plan Działań w zakresie zielonych zamówień publicznych na lata 2007-2009” (http://www.kape.gov.pl/glp/Plan_Dzian-ZZP_4.pdf).

Wdrożenie tzw. „Zielonych zamówień” w Urzędzie Miasta Jelenia Góra stanowiłoby dobrą promocję miasta jako miejsca, w którym zwraca się dużą uwagę na zagadnienia związane z ochroną środowiska. Pośrednio działania takie wpłynęłyby również na podniesienie świadomości ekologicznej społeczności Jeleniej Góry.

3.2. II-ga Polityka Ekologiczna Państwa

II-ga Polityka Ekologiczna Państwa przyjęta została przez Sejm RP w lipcu 2001 roku. Pośród narzędzi i instrumentów realizacyjnych polityki wymieniono między innymi dostęp do informacji, edukację ekologiczną i udział społeczny. II Polityka Ekologiczna Państwa oraz jej Program wykonawczy na lata 2002 - 2010, zawierają m. in. wskazówki i wytyczne dla uwzględniania zagadnień ochrony środowiska w programach sektorowych, harmonogramy zadań wynikających z polityki ekologicznej państwa, zwłaszcza zadań nakładanych na administrację publiczną, a także szacunek kosztów osiągnięcia celów polityki ekologicznej.

Przewidziane w Programie Wykonawczym Polityki przedsięwzięcia dotyczące dostępu do informacji, edukacji ekologicznej i udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz środowiska, obejmują zadania w zakresie:

- tworzenia, zgodnie z wymaganiami ustawy Prawo ochrony środowiska, publicznych rejestrów i elektronicznych baz danych o środowisku, ułatwiających dostęp obywateli do informacji gromadzonych i przechowywanych przez organa administracji,
- stworzenia uzgodnionych zasad współpracy pomiędzy instytucjami publicznymi i społecznymi organizacjami ekologicznymi.

Uzupełnieniem tych zadań ma być, zgodnie z “Narodową strategią edukacji ekologicznej”, wsparcie finansowe, organizacyjne i techniczne udzielane przez instytucje publiczne działaniom edukacyjnym i promocyjnym realizowanym przez organizacje ekologiczne, usprawnianie przekazywania treści dotyczących środowiska i zrównoważonego rozwoju w ramach edukacji szkolnej o profilu ogólnym i zawodowym, a także rozwijanie edukacji ekologicznej przez placówki funkcjonujące przy jednostkach zarządzających cennymi przyrodniczo obszarami chronionymi (przede wszystkim parkami narodowymi i krajobrazowymi).

Wśród pierwszoplanowych przewidywanych na lata 2002- 2005 niezbędnych działań pozainwestycyjnych wymieniono:

- utworzenie w urzędach administracji publicznej systemów gromadzenia i upowszechniania informacji o środowisku i jego ochronie, w tym stworzenie systemu elektronicznych baz danych z tego zakresu,
- wypracowanie i wdrożenie zasad dotyczących udziału pozarządowych organizacji ekologicznych w działaniach administracji publicznej na rzecz środowiska.

Polityka Ekologiczna wśród przewidywanych zadań wymienia również dofinansowanie wybranych projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe zgodnie z obowiązującymi zasadami dofinansowania działań w dziedzinie edukacji ekologicznej oraz stałe podejmowanie działań informacyjnych, promocyjnych i edukacyjnych. W dokumencie zwrócono również uwagę na potrzebę zapewniania udziału społeczeństwa w procedurach ocen oddziaływania na środowisko przedsięwzięć, planów i programów.

3.3. Polityka ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016

W czerwcu 2009 Sejm Rzeczypospolitej Polskiej podjął uchwałę przyjmującą „Politykę Ekologiczną Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016”. Dokument ten określa działania priorytetowe w zakresie ochrony środowiska, którymi są m. in.:

- zakończenie w roku 2009 prac nad wyznaczeniem obszarów siedliskowych w ramach ESE Natura 2000,
- przyjęcie projektu ustawy o organizmach genetycznie modyfikowanych, zgodnie z prawem UE,
- zamknięcie do końca bieżącego roku wysypisk nie spełniających wymogów UE,
- wprowadzenie w życie tzw. *zielonych zamówień*,
- wzmocnienie kadry inspekcji ochrony środowiska, która usprawni ochronę środowiska i pozwoli na kontrolę przestrzegania prawa.

Wśród działań systemowych, do których zalicza się również prowadzenie edukacji ekologicznej społeczeństwa, wymienia się między innymi:

- uwzględnienie zasad ochrony środowiska w strategiach sektorowych
- aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska
- zarządzanie środowiskowe oraz
- udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska.

Dla placówek prowadzących działania związane z edukacją ekologiczną szczególnie istotny jest rozdział dotyczący udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska, który uznany jest za fundament ustroju demokratycznego, ponieważ dotyczy całości funkcjonowania państwa, a więc i ochrony środowiska. Zgodnie z tekstem „Polityki...”, dla prowadzenia działalności społecznej na rzecz ochrony środowiska konieczne jest zapewnienie dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie oraz o działaniach instytucji w sektorze ochrony środowiska. Podkreśla się szczególną rolę pozarządowych organizacji ekologicznych i konieczność przestrzegania istniejących przepisów prawa gwarantujących udział społeczeństwa, w tym w szczególności organizacji ekologicznych, w postępowaniu w sprawie ochrony środowiska, w opiniowaniu projektów aktów prawnych, a także projektów finansowanych ze środków publicznych, w tym przede wszystkim ze środków Unii Europejskiej.

Za główny cel średniookresowy do roku 2016 w tym obszarze uznaje się podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa zgodnie z zasadą „myśl globalnie, działaj lokalnie”, prowadzącą do:

- proekologicznych zachowań konsumenckich,
- prośrodowiskowych nawyków i pobudzenia odpowiedzialności za stan środowiska,
- organizowania akcji lokalnych służących ochronie środowiska,
- uczestniczenia w procedurach prawnych i kontrolnych dotyczących ochrony środowiska.

Za warunki spełnienia celów średniookresowych, które wyznaczają kierunki działań w tym zakresie w latach 2009-2012, uważa się:

- doskonalenie metod udostępnienia informacji o środowisku i jego ochronie przez wszystkie instytucje publiczne,

- rozwój szkolnej edukacji w zakresie ochrony środowiska, dostępu do informacji o środowisku oraz kształtowanie zachowań zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju (akcje, szkolenia dla nauczycieli i szkół),
- promowanie etykiet znakujących aspekt środowiskowy produktów w celu ułatwienia konsumentom zachowań proekologicznych,
- finansowe wspieranie przez fundusze ekologiczne projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe,
- zapewnienie udziału pozarządowych organizacji ekologicznych we wszystkich gremiach podejmujących decyzje dotyczące ochrony środowiska,
- szkolenia dla pracowników instytucji publicznych oraz przedsiębiorców w zakresie przepisów o dostępie społeczeństwa do informacji o środowisku,
- ściślejsza współpraca z dziennikarzami w zakresie edukacji ekologicznej wszystkich grup społecznych – większe niż dotąd zaangażowanie w tym zakresie funduszy ekologicznych.

W dokumencie podkreśla się również konieczność wspierania badań i postępu technicznego, za główny cel działań w tym kierunku uznając zwiększenie roli polskich placówek badawczych we wdrażaniu eko-innowacji w przemyśle oraz w produkcji wyrobów przyjaznych dla środowiska oraz doprowadzenie do zadowalającego stanu systemu monitoringu środowiska.

3.4. Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej

„Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej” powstała w 1996 r. W rok później została przyjęta przez Ministrów Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa oraz Edukacji Narodowej. W latach 1999 i 2000 podjęto prace nad jej aktualizacją. Strategia została przygotowana jako dokument, który identyfikuje i hierarchizuje główne cele edukacji środowiskowej, wskazując jednocześnie możliwości ich realizacji. Dokumentem wykonawczym Strategii jest „Narodowy Program Edukacji Ekologicznej”, który wskazuje zadania oraz podmioty odpowiedzialne za realizację.

Podstawowe cele „Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej” są następujące:

- upowszechnienie idei ekorozwoju we wszystkich sferach życia, uwzględniając również pracę i wypoczynek człowieka, czyli objęcie permanentną edukacją ekologiczną wszystkich mieszkańców Rzeczypospolitej Polskiej,
- wdrożenie edukacji ekologicznej jako edukacji interdyscyplinarnej na wszystkich stopniach edukacji formalnej i nieformalnej,
- tworzenie wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów edukacji ekologicznej, stanowiących rozwinięcie „Narodowego Programu Edukacji Ekologicznej”,
a ujmujących propozycje wnoszone przez poszczególne podmioty realizujące projekty edukacyjne dla lokalnej społeczności,
- promowanie dobrych doświadczeń z zakresu metodyki edukacji ekologicznej.

Szczególne znaczenie strategia nadała edukacji realizowanej w formalnym systemie kształcenia poprzez placówki oświatowe wszystkich poziomów nauczania. Ważną rolę w systemie edukacji ekologicznej mają także pełnić:

- wojewódzkie instytucje działające na rzecz ochrony środowiska
- jednostki administrujące terenami przyrodniczo cennymi

- organizatorzy wypoczynku i turystyki
- organizacje społeczne
- kościoły i związki wyznaniowe
- zakłady pracy
- media.

Podkreślono, że jednostki samorządowe powinny opracować i realizować lokalne programy edukacji ekologicznej wynikające z „Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej” przy współpracy z przedstawicielami społeczności lokalnych.

Podstawowym warunkiem realizacji „Strategii Edukacji Ekologicznej” jest powszechna akceptacja zawartego w niej przesłania oraz głównych celów. Skuteczną realizację zapisów Strategii umożliwi:

- przyjęcie Strategii jako dokumentu określającego kierunki rozwoju edukacji ekologicznej w Polsce przez odpowiednie władze państwowe,
- rozpowszechnienie i promocja treści zawartych w „Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej”,
- zapewnienie środków finansowych niezbędnych do przygotowania i wdrożenia Narodowego oraz regionalnych i branżowych programów edukacji ekologicznej,
- powołanie przy Komitecie Zrównoważonego Rozwoju i Polityki Regionalnej Komisji Edukacji Ekologicznej. Do jej zadań należeć będzie m.in.: stymulowanie działań sprzyjających realizacji Strategii, regularne przygotowywanie raportów, dokonywanie kompleksowej oceny i wskazywanie sposobów uaktualniania Strategii,
- utworzenie ogólnopolskiego ośrodka informacji o edukacji ekologicznej, będącego jednostką prowadzącą profesjonalną działalność informacyjno-promocyjną w zakresie edukacji ekologicznej.

„Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej” jest obecnie wdrażana głównie poprzez placówki oświatowe, uczelnie wyższe, organizacje pozarządowe, instytucje ochrony środowiska i jednostki samorządu terytorialnego.

3.5. Narodowy Program Edukacji Ekologicznej

„Narodowy Program Edukacji Ekologicznej” powstał zgodnie z zapisami art. 5 Konstytucji RP uchwalonej w 1997 roku kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju. Dokument ten jest rozwinięciem i konkretyzacją zapisów „Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej” i jest podstawą tworzenia systemu edukacji ekologicznej określając zadania edukacyjne, podmioty odpowiedzialne za ich realizację i wskazując źródła finansowania.

Główne cele Programu to:

- wdrażanie zaleceń „Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej” z uwzględnieniem zmian zachodzących w procesie reformowania Państwa i integracji z Unią Europejską,
- stworzenie mechanizmów pozwalających sprostać wyzwaniom związanym z wdrażaniem idei i zasad w zrównoważonego rozwoju,
- zwiększenie efektywności edukacji ekologicznej przez promowanie najskuteczniejszych jej form, wskazywanie sposobów optymalnej alokacji środków finansowych i uporządkowanie przepływu informacji związanych z propagowaniem idei tego rodzaju edukacji.

Cele operacyjne programu ujęte są w wielu aspektach:

- aspekty polityczne to nadanie edukacji ekologicznej odpowiedniej rangi i włączenie jej do systemu kompleksowej edukacji obywatelskiej społeczeństwa,
- aspekty organizacyjne to umożliwienie koordynacji, korelacji i współdziałania w planowaniu i realizacji zadań z zakresu edukacji ekologicznej oraz stymulowanie i profilowanie jej rozwoju w zakresie poprawy stanu świadomości ekologicznej obywateli,
- aspekty materialne to wspomaganie instytucji i funduszy w trafnym finansowaniu edukacji ekologicznej, racjonalizacja wydatków i poszukiwanie nowych źródeł materialnego wsparcia edukacji ekologicznej,
- aspekty społeczne to przygotowanie społeczeństwa do realizacji zadań z zakresu ochrony środowiska w związku z dostosowywaniem Polski do standardów ekologicznych w Unii Europejskiej, promocja zachowań i postaw w procesach decyzyjnych na różnych szczeblach, stworzenie warunków do świadomego uczestnictwa społeczeństwa w przestrzeganiu zasad bezpieczeństwa ekologicznego oraz zapewnienie komplementarności wobec programów rządowych, regionalnych i samorządowych o zbliżonych celach także w stosunku do strategii, programów i planów lokalnych i regionalnych,
- aspekty edukacyjne to promowanie metodyki nauczania ukierunkowanej na rozwój zrównoważony, tworzenie warunków do rozwoju bazy edukacji ekologicznej oraz inicjowanie badań naukowych nad efektywnością edukacji ekologicznej.

Adresatami „Narodowego Programu Edukacji Ekologicznej” są:

- podmioty finansujące edukację ekologiczną, którym program ten pomoże planować budżet i określać celowość i efektywność wykorzystania środków,
- podmioty realizujące zadania z zakresu edukacji ekologicznej, które otrzymają wykaz priorytetowych zadań wraz ze wskazaniem potencjalnych źródeł finansowania.

Program zakłada trzy sfery wprowadzania zapisów „Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej” w życie:

- **edukacja formalna** to zorganizowany system kształcenia zgodny z określonymi zasadami sformułowanymi w odpowiednie akty prawne, który obejmuje system oświaty i szkolnictwa wyższego,
- **ekologiczna świadomość społeczna**, którą można określić jako stan wiedzy, poglądów i wyobrażeń ludzi o środowisku, jego zasobach oraz zagrożeniach wynikających z działalności człowieka, a także stan wiedzy o sposobach użytkowania i ochrony środowiska,
- **szkolenia** to zinstytucjonalizowane formy przekazywania wiedzy i umiejętności dla określonej grupy zawodowej lub społecznej służące podnoszeniu kwalifikacji niezbędnych w życiu zawodowym, działalności społecznej i dla potrzeb indywidualnych.

Wdrożenie „Narodowego Programu Edukacji Ekologicznej” powinno umożliwić pełną integrację tych trzech sfer w celu zwiększenia efektywności edukacji ekologicznej. Działalność w sferze edukacji formalnej powinna stymulować świadomość społeczeństwa w akcjach i kampaniach związanych z ochroną środowiska i z rozwojem zrównoważonym. Działania skierowane na wzrost świadomości ekologicznej powinny być prowadzone w taki sposób, by społeczeństwo zrozumiało potrzebę stałego kierowania środków na

edukację ekologiczną. Działania w sferze szkoleń powinny zwiększać trafność decyzji na różnych szczeblach zarządzania środowiskiem, podnosić stopień profesjonalizmu w działaniach organizacji społecznych oraz mediów, a także pozytywnie wpływać na świadomość ekologiczną wszystkich obywateli.

3.6. Program zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska województwa dolnośląskiego

W Programie tym głównym założeniem jest „takie prowadzenie polityki i działań w poszczególnych sektorach gospodarki i życia społecznego, aby zachować zasoby i walory środowiska w stanie zapewniającym trwałe i niedoznające uszczerbku możliwości korzystania z nich zarówno przez obecne, jak i przyszłe pokolenia, przy jednoczesnym zachowaniu trwałości procesów przyrodniczych oraz naturalnej różnorodności biologicznej.” Program ma stanowić podstawę do podejmowania działań proekologicznych w województwie dolnośląskim do roku 2015.

Długoterminowa strategia do roku 2015 zakłada wzrost znaczenia edukacji ekologicznej, jako istotnego elementu ochrony środowiska. Za generalny cel strategiczny edukacji ekologicznej przyjęto podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa.

W oparciu o cele zawarte w „Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej” określono strategię realizacji celu generalnego Programu przez:

- upowszechnianie idei ekorozwoju we wszystkich sferach życia
- wdrożenie edukacji ekologicznej jako edukacji interdyscyplinarnej na wszystkich stopniach edukacji formalnej i nieformalnej
- tworzenie wojewódzkiego, powiatowych i gminnych programów edukacji ekologicznej
- promowanie dobrych doświadczeń z zakresu metodyki edukacji ekologicznej.

Strategia realizacji celów długoterminowych „Programu zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska województwa dolnośląskiego” zakłada, że „edukacja ekologiczna powinna być prowadzona w sposób ciągły na wszystkich poziomach szkolnictwa, od szkół podstawowych po szkoły wyższe. Edukacja ekologiczna powinna być także realizowana na wszystkich poziomach administracji. Władze wojewódzkie mogą np. promować system segregacji odpadów, podczas gdy władze gminne – inicjatywy lokalne, jak np. nasadzenia drzew. Konieczne jest również edukowanie dorosłej części społeczeństwa. W województwie stworzony zostanie spójny organizacyjnie i metodycznie system ośrodków edukacji ekologicznej, które będą ze sobą współpracować. Powstanie Dolnośląski System Edukacji Ekologicznej.”

W prowadzeniu edukacji ekologicznej można wykorzystać potencjał pozarządowych organizacji ekologicznych. W województwie dolnośląskim istnieje wiele organizacji deklarujących proekologiczne cele działalności. Wiele organizacji prowadzi zakrojone na dużą skalę akcje informacyjne skierowane do szerokich kręgów społeczeństwa.

“Urząd Marszałkowski we współpracy z Urzędem Wojewódzkim będzie inicjował i wspierał działania zmierzające do podniesienia stanu świadomości ekologicznej mieszkańców oraz rozbudzenia ich współodpowiedzialności w procesie podejmowania decyzji i rozwiązywania problemów ekologicznych. Władze województwa, wspólnie z gminami i organizacjami pozarządowymi będą prowadziły kampanie informacyjno-edukacyjne w zakresie takich tematów, jak zapobieganie powstawaniu odpadów oraz sposobów i efektów ich segregacji, zmniejszenie zużycia wody, oszczędność energii,

ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej. Wspierane będą wydawnictwa ekologiczne.”

Tworzenie programów takich, jak program edukacji ekologicznej powinno odbywać się metodami uspołecznionymi. W “Programie zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska województwa dolnośląskiego” podkreśla się, że “komunikacja społeczna, której rola była niedoceniana przez wiele lat, uznawana jest coraz częściej za jedno z ważniejszych narzędzi ochrony środowiska.

Generalny cel strategiczny do roku 2015 “Programu zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska województwa dolnośląskiego” to “otwarta i dwustronna komunikacja pomiędzy wszystkimi stronami zaangażowanymi w ochronę środowiska.”

W strategii realizacji tego celu zapisano m.in. “Organy administracji publicznej dołożą starań, aby jak największa część społeczeństwa została zaangażowana w konsultacje projektów aktów normatywnych, programów, polityk i decyzji.”

Komunikacja społeczna nabiera coraz większego znaczenia i należy się spodziewać, iż tendencja ta w najbliższych latach utrzyma się. Dotyczy to zarówno współpracy z organizacjami pozarządowymi, która bywa ustawowo nakazywana (np. samorząd województwa przy formułowaniu strategii i realizacji polityki rozwoju zobowiązany jest współpracować m.in. z organizacjami pozarządowymi), jak i z przedstawicielami innych zainteresowanych stron. Przedstawiciele różnych środowisk powinni być zapraszani do współtworzenia ciał opiniodawczo-doradczych.

Strategia długoterminowa do roku 2015 “Programu zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska województwa dolnośląskiego” stanowiła punkt wyjścia do sformułowania strategii krótkoterminowej do roku 2004. W myśl jej założeń powinno się tworzyć “sprawnie funkcjonujący system edukacji ekologicznej” dokonując “przełomu działań edukacyjnych” oraz promując “rozwój różnorodnych form edukacji ekologicznej w oparciu o instytucje zajmujące się edukacją”. Jako podmioty realizujące, nadzorujące i wspomagające realizację tych zadań wymieniono Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, Dolnośląski Zespół Parków Krajobrazowych, fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, Lasy Państwowe, organizacje pozarządowe, WIOŚ, szkoły, Kuratorium Oświaty, media.

W strategii krótkoterminowej zapisano również “rozwój i doskonalenie komunikacji społecznej” poprzez:

- realizację ustawy o dostępie do informacji o środowisku i jego ochronie oraz o ocenach oddziaływania na środowisko
- wzrost wykorzystania mediów, takich jak prasa, telewizja, Internet
- wprowadzenie systemu “krótkich informacji” – wydawanie ulotek i broszur informacyjnych
- zwiększenie ilości informacji w publikacjach
- stworzenie systemu “łatwego dostępu” do informacji
- włączenie organizacji pozarządowych i społeczności lokalnych w procesy decyzyjne i systemy zarządzania.

Jako odpowiedzialne za realizację tych zadań Program wymienia: Dolnośląski Urząd Wojewódzki, Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody, Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, starostwa powiatowe, urzędy gminne, fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środowiska naukowe.

3.7. Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami Województwa Dolnośląskiego

Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami Województwa Dolnośląskiego został przyjęty przez Urząd Marszałkowski w 2004 r.

Plan ma na celu zaprezentowanie nadrzędnych z punktu widzenia regionów działań z zakresu gospodarowania odpadami, które będą punktem odniesienia do tworzenia bardziej szczegółowych gminnych i powiatowych planów z zakresie rozwiązań dotyczących zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów. Plan zaleca także odpowiednie rozwiązania w gospodarce odpadami zgodnie z zasadami ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju. Wskazuje zasady udzielenia wsparcia finansowego inwestycjom w tym zakresie. “Ważnym działaniem, które bezpośrednio wpłynie na efekty realizowania zadań przedstawionych w wojewódzkim planie gospodarki odpadami jest edukacja ekologiczna w zakresie racjonalnej gospodarki odpadami obejmująca młodzież szkolną, ogół mieszkańców oraz przedsiębiorstwa i instytucje publiczne”.

Zaleca się, aby proces edukacji ekologicznej był prowadzony już od wieku przedszkolnego, poprzez szkołę podstawową i kolejne etapy edukacyjne. Ważną rolę przypisano placówkom oświatowym, które powinny:

- zachęcać do segregacji odpadów i korzystania z produktów pochodzących z recyklingu czy opakowań wielokrotnego użytku
- wprowadzać ścieżki edukacyjne o charakterze ekologicznym poświęcone tej tematyce
- uczestniczyć w krajowych i międzynarodowych programach edukacji ekologicznej,
- poprzez dzieci wpływać na świadomość rodziców
- korzystać z kontaktów z władzami samorządowymi po to by łączyć edukację szkolną z porządkowaniem gospodarki odpadami na terenie gminy.

Ważne zadania przypisano młodzieży szkół średnich, która odpowiednio przygotowana może pełnić rolę edukatorów społeczeństwa. Trudna edukacja dorosłych powinna być realizowana w formie kampanii informacyjno-edukacyjnych, których działania będą kierowane do szerokich kręgów społecznych.

Rola takich kampanii to:

- tworzenie przychylnego klimatu związanego z wprowadzeniem systemów segregacji odpadów,
- docieranie do mieszkańców z informacjami w formie ulotek, broszur, folderów, plakatów, wykorzystanie mediów, prowadzenie konkursów proekologicznych, prowadzenie spotkań z przedstawicielami samorządów.

Ważną do spełnienia rolę mają pozarządowe organizacje ekologiczne. “Inicjują one i realizują liczne akcje i programy upowszechniające treści ekologiczne. Stawiają sobie konkretne zadania trafiając do konkretnej grupy społeczeństwa. Ich działania mogą być uzupełnieniem podstawowych kanałów informacji o proponowanym systemie gospodarki odpadami i jego etapach. Współpraca lokalnych władz z organizacjami może znacznie wspomóc proces edukacji ekologicznej, zwłaszcza wśród młodzieży, choć nie tylko. To organizacje mogą być odpowiedzialne za edukację dorosłej części społeczeństwa i przeprowadzić kampanie informacyjne o proponowanym systemie odpadami”.

Edukacja ekologiczna powinna również zostać skierowana do wytwórców z sektora gospodarczego “Obok szczegółowych szkoleń prowadzonych przez specjalistów, ważną rolę w edukacji przedsiębiorców powinny spełniać organy administracyjne, to one w sposób przyjazny i czytelny powinny dostarczać informacji przedsiębiorcy, jakie działania powinien podjąć dla realizacji prowadzonych działań”.

Ważną do spełnienia rolę przypisano Dolnośląskiemu Centrum Zarządzania Odpadami, które będzie:

- gromadziło dane o wytwarzaniu i gospodarowaniu odpadami na Dolnym Śląsku
- opracowało raporty, zestawienia, analizy w tym zakresie
- koordynowało działania związane z wymianą informacji o odpadach i urządzeniach przetwarzających oraz edukacji ekologicznej w tym zakresie.

Jeden z modułów danych będzie dostępny dla jednostek samorządowych, firm, instytucji, organizacji pozarządowych i mieszkańców Dolnego Śląska.

3.8. Program Edukacji Ekologicznej dla Dolnego Śląska

„Program Edukacji Ekologicznej dla Dolnego Śląska” powstał jako konsekwencja realizacji „Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej” w oparciu o „Program zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska województwa dolnośląskiego.” Jest ściśle związany z celami programu wykonawczego czyli z „Narodowym Programem Edukacji Ekologicznej.” Głównym celem Programu jest wychowanie odpowiedzialnych za środowisko naturalne mieszkańców Dolnego Śląska, poprzez:

- rozwój świadomości ekologicznej
- system stałej współpracy międzysektorowej i dialogu społecznego
- racjonalne wykorzystanie i rozwój bazy służącej powszechnej edukacji ekologicznej.

W oparciu o powyższe cele sformułowane zostały zadania dla administracji oraz samorządów, szkolnictwa, jednostek zarządzających obszarami chronionymi i leśnymi, organizacji pozarządowych i mediów.

Zadania zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 1 Zadania dla administracji oraz samorządów, szkolnictwa, jednostek zarządzających obszarami chronionymi i leśnymi, organizacji pozarządowych i mediów w zakresie edukacji ekologicznej

L.P	Cele	Sektory	Działania
I	Rozwój świadomości ekologicznej mieszkańców Dolnego Śląska	Szkolnictwo	<ol style="list-style-type: none"> 1. Konsekwentne wprowadzanie do realizacji programów edukacji ekologicznej właściwych dla danego poziomu nauczania. 2. Zwiększenie szeregów odpowiedniej kadry dydaktycznej dla potrzeb szkolnictwa na wszystkich jego poziomach. Wprowadzenie elementów nauki o środowisku do wszystkich form kształcenia nauczycieli. 3. Opracowanie programów edukacji ekologicznej i wdrożenie ich do szkół oraz uczelni niepodlegających resortowi oświaty. 4. Stworzenie systemu zajęć terenowych prowadzonych w ramach edukacji ekologicznej w szkolnictwie. 5. Zwiększenie zainteresowania szkół międzynarodowymi programami z zakresu edukacji ekologicznej zwłaszcza tymi, które łączą w sobie elementy ochrony środowiska lokalnego i globalnego. 6. Opracowanie i rozpowszechnianie przewodnika dla nauczycieli pt. "Jak uczyć o ochronie środowiska".
		Jednostki zarządzające obszarami chronionymi i leśnymi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Realizacja zadań ustawowych w zakresie edukacji ekologicznej. 2. Coroczne przygotowanie planów edukacji ekologicznej oraz ich aktualizacja. 3. Edukacja ekologiczna dzieci, młodzieży (w tym niepełnosprawnej i podlegającej resocjalizacji) i dorosłych w Centrach i Ośrodkach Edukacji Ekologicznych. 4. Organizowanie corocznych i cyklicznych konkursów, konferencji, warsztatów, seminariów, przedsięwzięć promocyjnych na rzecz ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju. 5. Upowszechnianie informacji i promocja edukacji ekologicznej prowadzonej poprzez publikacje, opracowania, strony internetowe i inne.

		<p>Samorząd i administracja</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Przygotowanie gminnych i powiatowych programów edukacji ekologicznej lub uzupełnienie o tę część programów Ochrony Środowiska. Systematyczna aktualizacja tych programów. 2. Wspieranie finansowe działań służących podnoszeniu świadomości ekologicznej mieszkańców realizowanych przez placówki oświatowe, kulturalne, organizacje pozarządowe i podmioty gospodarcze. 3. Włączanie placówek oświatowych, kulturalnych i organizacji pozarządowych w regionalne, ogólnopolskie i międzynarodowe programy edukacyjne. 4. Przygotowanie publikacji edukacyjnych propagujących zachowania przyjazne środowisku i wiedzę o lokalnych i regionalnych walorach przyrodniczych. 5. Wspieranie długofalowych kampanii, programów i projektów edukacyjnych skierowanych do mieszkańców, realizowanych na poziomie województwa. 6. Upowszechnianie informacji o stanie środowiska poprzez stworzenie łatwo dostępnej informacji na poziomie lokalnym i wojewódzkim. 7. Organizacja na poziomie powiatów i gmin Konkursów Małych Dotacji dla instytucji oświatowych i organizacji pozarządowych.
		<p>Organizacje pozarządowe</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Przygotowanie i prowadzenie zintegrowanych programów edukacji ekologicznej adresowanych do szerokiego ogółu społeczeństwa. 2. Przygotowanie i wspieranie realizacji programów edukacji ekologicznej dla szkół. 3. Organizacja publicznych imprez cyklicznych dla odbiorcy masowego. 4. Prowadzenie działalności szkoleniowej dotyczącej rozwoju zrównoważonego i możliwości jego wdrażania. 5. Prowadzenie działalności promującej wiedzę ekologiczną. 6. Prowadzenie działalności monitorującej przestrzeganie prawa ochrony środowiska i wzmacnianie udziału społecznego.

		Media informacyjne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Realizacja i emisja cyklicznych programów ekologicznych o tematyce ekologicznej na antenie TV 2. Realizacja i emisja cyklicznych programów ekologicznych o tematyce ekologicznej na antenie radia. 3. Realizacja cykli tematycznych dotyczących problematyki ekologicznej w prasie regionalnej oraz lokalnej, a także w wydawnictwach adresowanych do kluczowych dla ochrony środowiska grup odbiorców. 4. Prowadzenie cyklicznej działalności wydawniczej (czasopisma, biuletyny) organizacji ekologicznych. 5. Dofinansowanie zakupu czasopism specjalistycznych o tematyce ekologicznej dla potrzeb ośrodków edukacji ekologicznej i szkół.
II	Rozwój systemu stałej współpracy międzysektorowej i dialogu społecznego	Szkolnictwo	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stworzenie warunków dla sprawnego i skutecznego 2. przepływu informacji, wymiany doświadczeń i kompetencji tak wewnątrz sektora szkolnictwa jak i pomiędzy tym sektorem a organizacjami pozarządowymi, mediami a przede wszystkim z samorządem lokalnym i administracją. 3. Powołanie odpowiednich platform wymiany i doświadczeń. 4. Opracowanie praktycznego poradnika z przykładami udanych projektów ścieżek edukacyjnych 5. Zorganizowanie roboczych spotkań przedstawicieli uczelni i nauczycieli praktyków służącego usprawnieniu form kształcenia i podniesienia standardów kształcenia w zakresie edukacji ekologicznej.

		Jednostki zarządzające obszarami chronionymi i leśnymi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Udostępnienie terenów objętych ustawą ochronie przyrody w zakresie delegowanych uprawnień na cele edukacji ekologicznej zgodnie z zakresem wskazanym w ustawie, w tym infrastruktury i zaplecza edukacyjnego. 2. Współpraca, współorganizowanie, partycypacja. w organizowaniu przedsięwzięć edukacji ekologicznej w formie zajęć dla grup dzieci, młodzieży i dorosłych, warsztatów ekologicznych dla nauczycieli i grup zawodowych. 3. Współpraca w zakresie i formach określonych przepisami ustaw z otoczeniem społecznym, gospodarczym, instytucjonalnym, kulturowym – społecznością lokalną, władzami terenowej administracji państwowej i samorządowej, organizacjami stowarzyszeniami zajmującymi się ochroną środowiska i edukacją ekologiczną. 4. Współpraca z instytucjami i organizacjami medialnymi (prasa, radio, telewizja). 5. Współpraca w celu rozwoju, wymiany doświadczeń i doskonalenia metod edukacji ekologicznej w skali ogólnopolskiej.
		Samorząd i administracja	<ol style="list-style-type: none"> 1. Powołanie Dolnośląskiego Międzysektorowego Forum Ekologicznego. 2. Konsultowanie społeczne strategii, planów, polityki i decyzji dotyczących ochrony środowiska 3. Współpraca z organizacjami pozarządowymi, placówkami szkolnymi, liderami lokalnymi w zakresie realizacji edukacji ekologicznej.
		Organizacje pozarządowe	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wspieranie partnerstw międzysektorowych 2. Wspieranie współpracy pomiędzy POE a mediami, poprzez inspirowanie stymulowanie działań w zakresie PR.
		Media informacyjne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Organizacja szkoleń dotyczących komunikacji społecznej i PR dla jednostek prowadzących edukację ekologiczną. 2. Wsparcie merytoryczne dziennikarzy w zakresie tematyki ekologicznej (punkt informacyjny i baza kontaktów).

III	Racjonalne wykorzystanie i rozwój bazy służącej edukacji ekologicznej	Szkolnictwo	<ol style="list-style-type: none"> 1. Włączenie w realizację Programu Edukacji Ekologicznej Dolnego Śląska Dolnośląskiego Festiwalu Nauki 2. Dokonanie inwentaryzacji istniejących, służących formalnej edukacji ekologicznej ośrodków, ścieżek, zielonych szkół i programów 3. Promowanie aktywnych na polu edukacji ekologicznej placówek oświatowych także niepaństwowych. 4. Wypracowanie formuły promowania i wspierania nauczycieli aktywnych na polu edukacji ekologicznej.
		Jednostki zarządzające obszarami chronionymi i leśnymi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój, modernizacja i utrzymanie obiektów oraz infrastruktury edukacyjnej we właściwym – wymaganym standardzie technicznym. 2. Systematyczne uzupełnianie wyposażenia w pomoce dydaktyczne, naukowe, sprzęt i materiały do prowadzenia edukacji ekologicznej. 3. Utrzymanie i modernizacja infrastruktury informacyjno-edukacyjnej w tym oznakowania tablic informacyjnych. 4. Udostępnienie bazy edukacyjnej w celu wspierania edukacji nauczycieli w formie warsztatów ekologicznych, seminariów. 5. Udostępnianie bazy edukacyjnej i infrastruktury dla potrzeb społeczności lokalnej, szkół, władz terenowej administracji państwowej i samorządowej.
		Samorząd i administracja	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wspieranie zakupu sprzętu i pomocy i doposażenia placówek i organizacji prowadzących edukację ekologiczną. 2. Wspieranie podnoszenia kwalifikacji edukatorów. 3. Upowszechnianie informacji o zasadach korzystania z funduszy ochrony środowiska. 4. Organizacja i finansowanie terenowej infrastruktury edukacyjnej
		Organizacje pozarządowe	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój ośrodków edukacji ekologicznej. 2. Rozwój terenowej infrastruktury edukacyjnej. 3. Wsparcie strukturalne dla POE – konkurs. 4. Rozwój bazy informacyjnej sektora pozarządowego.

		Media informacyjne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wykorzystanie wydawnictw i publikacji medialnych dotyczących ekologii w ośrodkach edukacyjnych oraz punktach informacyjnych. 2. Przygotowanie i aktualizacja bazy kontaktowej mediów dla potrzeb edukacji ekologicznej i monitoring informacji medialnych dotyczących tematów ekologicznych (w tym przegląd prasy).
--	--	--------------------	---

Źródło: „Program Edukacji Ekologicznej dla Dolnego Śląska”

4. Kierunki działań wyznaczone przez Program Ochrony Środowiska dla Miasta Jeleniej Góry na lata 2008-2012 i inne dokumenty lokalne

4.1. Program Ochrony Środowiska dla Miasta Jeleniej Góry na prawach powiatu na lata 2008-2012

„Program Ochrony Środowiska dla Miasta Jeleniej Góry na lata 2008-2012” jest kontynuacją Programu sporządzonego na lata 2004-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2006-2010. Biorąc pod uwagę cele „Polityki Ekologicznej Państwa” oraz strategiczne zadania rozwoju miasta, w Programie ustala się, że strategicznym celem polityki ekologicznej miasta jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego jego mieszkańcom i tworzenie podstaw do zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego. W programie ustalono realizację pięciu priorytetów jako środków do realizacji powyższego celu:

- wzmocnienie systemu zarządzania ochroną środowiska
- ochrona dziedzictwa przyrodniczego oraz racjonalne wykorzystanie powierzchni ziemi
- podnoszenie jakości poszczególnych ekokomponentów
- zrównoważone wykorzystanie materiałów, wody i energii
- ochronę klimatu.

Prowadzenie edukacji ekologicznej zostało zawarte w priorytecie „Wzmocnienie systemu zarządzania ochroną środowiska”. Podkreślone zostało, iż edukacja ekologiczna ma służyć zapewnieniu akceptacji społecznej dla podejmowanych działań w celu ochrony środowiska oraz wzmocnienia zachowań proekologicznych.

Program przewiduje realizację zadań podporządkowanych celowi strategicznemu podniesienia świadomości ekologicznej w społeczeństwie. (Cel strategiczny nr E1.: WYSOKA ŚWIADOMOŚĆ EKOLOGICZNA W SPOŁECZEŃSTWIE).

Temu celowi podporządkowane są następujące cele operacyjne:

- I. Cel operacyjny nr E1: Jelenia Góra-międzynarodowym centrum edukacji ekologicznej
- II. Cel operacyjny nr E2: Podniesienie świadomości ekologicznej wśród jeleniogórskiej społeczności
- III. Cel operacyjny nr K1: Udostępnianie informacji o stanie środowiska.

Niniejszy program uwzględnia powyższe cele i rozwija, tam gdzie to możliwe, ustalone w Programie Ochrony Środowiska zadania.

4.2. Inne dokumenty

Wśród innych dokumentów mających ważny wpływ na edukację ekologiczną w mieście należy wymienić „Strategię Rozwoju Jeleniej Góry na lata 2004-2015”, przyjętą uchwałą Nr 302/XXIV/2004 Rady Miejskiej Jeleniej Góry z dnia 28 września 2004 r. Strategia kreśli obraz miasta jako miejsca „o wysokiej jakości wszystkich komponentów środowiska przyrodniczego, co ma być istotnym impulsem dla rozwoju funkcji uzdrowiskowej i turystyczno-wypoczynkowej”. Również ten cel został wzięty pod uwagę przy planowaniu przedsięwzięć związanych z promocją „Programu Edukacji Ekologicznej dla Miasta Jelenia Góra”, będących zarazem promocją Miasta.

5. Ogólne zasady, formy i metody prowadzenia edukacji ekologicznej jako edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju w celu podniesienia świadomości ekologicznej społeczeństwa

Wiedza o środowisku przyrodniczym, umiejętność dostrzegania zjawisk, ich wzajemnych zależności, przyczyn, ewentualnych skutków, postawa gotowości działania na rzecz środowiska przyrodniczego łącznie określają **świadomość ekologiczną** człowieka (Sobczyk 2000: 16). Stąd tylko holistyczne podejście do kwestii środowiska przyrodniczego i jego ochrony oraz działalność profilaktyczna wpłyną na ogólne podniesienie stanu świadomości ekologicznej społeczeństwa, aby poprzez ukształtowanie postaw świadomie przyjaznych środowisku zapewnić jego przetrwanie.

Edukacja ekologiczna to rozbudzanie wrażliwości na środowisko, zawiera szeroki zakres treści, form i metod nauczania. Głównym jej zadaniem jest rozwój indywidualnych umiejętności ludzkich, przygotowanie społeczeństwa do racjonalnego korzystania z zasobów przyrody. Edukacja ekologiczna to koncepcja kształcenia i wychowywania społeczeństwa w duchu poszanowania środowiska przyrodniczego zgodnie z hasłem myśleć globalnie - działać lokalnie.

Powszechnie wiadomo, że o wiele trudniej zmienić poglądy i nawyki już ukształtowane u ludzi dorosłych niż kształtować je u dzieci i młodzieży. Dlatego też szkoły są najlepszymi partnerami w edukowaniu społeczności lokalnej z uwagi na szerokie i długofalowe oddziaływanie. Jednakże, w obliczu stwierdzonego trendu starzenia się społeczeństwa, w kolejnych latach coraz bardziej znaczącą rolę odgrywać będzie również kształcenie dorosłych.

Od pedagogów nauczanie edukacji ekologicznej wymaga interdyscyplinarnej wiedzy, ciągłego kształcenia się i zaangażowania. Tak jak w przypadku innych przedmiotów również w edukacji ekologicznej należy zachować podstawowe zasady nauczania: pogłębienia, stopniowania trudności, świadomego i czynnego opanowania wiedzy, systematyczności, trwałości wiedzy, operatywności wiedzy oraz wiązania teorii z praktyką i dobierać odpowiednie metody nauczania. Nauczyciel powinien prowadzić zajęcia w sposób ciekawy, racjonalny oraz prowadzony w duchu nadziei, nie ukazując tylko skutków katastrof ekologicznych, a nakierowując na kreowanie postaw pozytywnych (Sobczyk 2000: 41).

Aby osiągać właściwe efekty nie należy skupiać się na samej wiedzy z zakresu ochrony środowiska i gospodarki odpadami, ale wpływać na system wartości, na motywację do aktywnego działania w tym zakresie. Należy zatem edukować inaczej, atrakcyjniej, a przez to skuteczniej. Wprowadzać nowe formy i metody nauczania, które będą aktywizować uczestników procesu edukacyjnego. Należy stosować metody aktywnych wartości, które będą skłaniały do krytycznego postrzegania świata,

formułowania własnych sądów i w rezultacie do działania na rzecz środowiska przyrodniczego. Należy stwarzać takie sytuacje, aby uczyć poprzez zabawę, prowokację, przeżywanie. Wyzwalać samodzielne inicjatywy uczestników procesu edukacyjnego. Metody, formy i treści powinny być dostosowane do wieku uczestników i skierowane na pobudzanie, aktywizowanie i rozwijanie działalności poznawczej dzieci, młodzieży i dorosłej społeczności. Powinny rozwijać ich twórcze postawy skłaniając do podejmowania różnorodnych działań kreatywnych, zaznajamiać z pożądanym społecznie systemem wartości i kształtować przekonanie o konieczności przestrzegania ich we własnym postępowaniu.

Do typowych form w edukacji można zaliczyć zajęcia z całą grupą z zastosowaniem aktywnych metod pracy, zajęcia w zespołach lub indywidualne, które wyzwalają swobodną ekspresję. Wśród metod można wyróżnić:

- metodę oglądową: obserwacja, pokaz, prezentacje multimedialne, wystawy,
- metodę słowną: pogadanka, dyskusja, opis (z wykorzystaniem obrazów naturalnych, modeli), opowiadanie, praca z literaturą turystyczną i czasopismami, spotkania,
- metodę praktyczną (badawczą): spacer, wycieczki, zajęcia w terenie, doświadczenia i eksperymenty, hodowla, praca dla środowiska.

Zgodnie z powyższymi zasadami oraz przy wykorzystaniu różnorodnych form i metod kształcenia prowadzone i planowane są różnorodne formy działań obejmujące kształcenie formalne oraz pozaformalne. Są one realizowane przez instytucje oświatowe, szkoły wyższe, jednostki budżetowe, pozabudżetowe i inne podmioty. Ocena dotychczasowej działalności oraz rozpoznanie potrzeb środowisk realizujących zadania edukacyjne mające na celu podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa przedstawione są w kolejnym punkcie 6 opracowania.

6. Ocena dotychczasowych działań w obszarze edukacji ekologicznej oraz rozpoznanie potrzeb środowisk realizujących zadania edukacyjne w oparciu o przeprowadzone badania

W tym rozdziale przedstawiono wyniki badań, które objęły placówki oświatowe, organizacje pozarządowe i pozostałe podmioty. Wybrane zadania zostały następnie opisane szczegółowo w rozdziale 7.

6.1. Jednostki oświatowe (przedszkola, szkoły oraz Młodzieżowy Dom Kultury)

6.1.1. Stan wyjściowy

W Jeleniej Górze funkcjonuje (stan na dzień 01.09.2009 roku; dane z Wydziału Oświaty) 8 przedszkoli, 10 szkół podstawowych, 7 gimnazjów (w tym 3 w zespołach), 11 szkół ponadgimnazjalnych i 3 placówki specjalne. Uczy się w nich łącznie 13 508 uczniów. W publicznych szkołach i placówkach specjalnych pracuje 1541 nauczycieli. Przeprowadzone badania ankietowe wskazują na dużą różnorodność prowadzonych działań edukacyjnych. Wiele z nich ma doraźny charakter oraz wykazuje słabą współpracę między podmiotami zajmującymi się edukacją ekologiczną. We wszystkich badanych placówkach realizowane są działania ekologiczne.

W ramach działań realizowanych w przedszkolach najczęściej wymieniane były:

- zbieranie materiałów wtórnych baterii i makulatury
- udział w akcjach związanych ze Sprzątaniem świata
- urządzenie festynów ekologicznych dla dzieci i rodziców
- spotkania z ludźmi związanymi z ochroną środowiska
- udział w akcji „Pijemy wodę”
- realizacja programu ekologicznego 4 x park organizowanego przez KPN
- realizacja autorskiego programu ekologicznego „Zdrowa Ziemia - zdrowy człowiek”
- promocja zdrowej żywności.

Szkoły podstawowe realizowały działania:

- koło ekologiczne kl. I-III „Ekoludek”, kl. IV-VI „Ekoświat”, „EKO-KLUB”
- imprezy związane z obchodami „Dnia Ziemi”
- realizacja modeli interdyscyplinarnych
- całoroczna zbiórka surowców wtórnych – segregacja odpadów (baterie, tonery, puszki, makulatura)
- udział w akcji „Sprzątanie Świata”
- współpraca z fundacją ekologiczną ARKA, Leśnym Bankiem Genów, Sanepidem
- prelekcje ekologiczne
- udział w konkursach ekologicznych i przyrodniczych
- zbieranie karmy dla zwierząt leśnych i dla zwierząt w schronisku
- wystawy o tematyce ekologicznej

Szkoły gimnazjalne realizowały:

- międzyprzedmiotowy szkolny projekt dla klas II – „Cudze chwalicie swego nie znacie- Karkonosze” (działanie cykliczne)
- upowszechnianie „Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Miasta Jeleniej Góry” – „Cała prawda o odpadach” – projekt przedmiotowy dla klas I (działania cykliczne)
- zajęcia dodatkowe dla uczniów gimnazjum „Edukacja dla ekorozwoju”
- konkursy ekologiczne np. „Zamień puszki na pieniądze”
- zbiórka baterii
- koło biologiczno – przyrodnicze (skierowane na pracę w ekozespołach dot. oszczędzania: wody, energii, segregowania odpadów).

Szkoły ponadgimnazjalne w ramach realizowanej edukacji ekologicznej wymieniły:

- działania ekologiczne realizowane w ramach „Szkolnego programu wychowawczego” (rozpisane są na zadaniowo na każdy rok szkolny i realizowane w ciągu roku, min. „Sprzątanie Świata”, „Sprzątamy po sobie”)
- dbanie o tereny szkolne
- zbiórka surowców wtórnych, karmy dla zwierząt ze schroniska
- edukacja w zakresie recyklingu, środowiska np. dotyczące skażenia środowiska
- wycieczki

- imprezy z okazji „Dnia Ziemi”, „Sprzątanie Świata”
- coroczne sympozja naukowe dotyczące zagadnień ekologicznych np. „Ekologiczne domy”
- udział w olimpiadach i konkursach np. „Eko-planeta”
- opracowanie programu edukacji ekologicznej dla wszechnicy ekologicznej przy Dworze Czarne
- badanie rzeki Kamiennej przy współpracy Muzeum Przyrodniczego w Jeleniej Górze (wycieczki ekologiczne, oznaczenie flory doliny rzeki, badania laboratoryjne jakości wody)
- przygotowywanie uczniów do „Olimpiady Wiedzy Ekologicznej”
- szkolenie uczniów w ramach programu „W nowym tysiącleciu bez papierosa”, „Sprzątanie Świata”

Młodzieżowy Dom Kultury swoje działania skoncentrował na:

- konkursach plastycznych: „Krajobraz z drzewem”, „Polski Bocięk”, „Segregujemy śmieci” i inne
- konkursach wiedzy: „Konkurs wiedzy o KPN” z okazji 50-lecia KPN
- konkursach literackich: „O człowieku - ziemi – miłości”, „Chroń naturę i siebie”.

Reasumując możemy stwierdzić, że działania związane z edukacją ekologiczną najczęściej realizowane były poprzez: programy własne, w tym programy ścieżek międzyprzedmiotowych, projekty edukacyjne (przedmiotowe, klasowe, szkolne, międzyszkolne i międzynarodowe), uczestnictwo w programach edukacyjnych przygotowanych i prowadzonych przez organizacje, pozarządowe.

Większość placówek korzystała z dotacji przyznawanych przez Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa Urzędu Miasta Jelenia Góra ze środków Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Jeleniej Górze. Środki finansowe w przeważającej części przeznaczały na organizację i nagrody w konkursach, wycieczki, finansowanie realizowanych projektów szkolnych (szkoły ponadgimnazjalne).

Stopień wykorzystania dotacji w poszczególnych placówkach przedstawiają poniższe rysunki:

Rysunek 1 Wykorzystanie dotacji z Miasta Jelenia Góra przez Przedszkola
[źródło: badania ankietowe]

Rysunek 2 Wykorzystanie dotacji z Miasta Jelenia Góra przez Szkoły Podstawowe
[źródło: badania ankietowe]

Rysunek 3 Wykorzystanie dotacji z Miasta Jelenia Góra przez Gimnazja
[źródło: badania ankietowe]

Wszystkie szkoły ponadgimnazjalne, które odesłały wypełnione ankiety korzystały z dotacji Miasta Jelenia Góra, przyznawanej ze środków Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Jeleniej Górze

6.1.2. Cele i kierunki działań placówek oświatowych

Wszystkie przebadane placówki planują w latach 2010-2014 realizację różnorodnych działań związanych z edukacją ekologiczną. Zakres i forma działań zależą od poziomu edukacyjnego placówki.

Tak więc przedszkola w ramach swoich głównych działań planują:

- stworzenie pracowni - Sali do doświadczeń i zabaw dla dzieci (do 2011 r. dla całej społeczności przedszkolnej - 200 osób)
- założenie w ogrodzie pasa zieleni hamującego przepływ zanieczyszczeń i urządzenie ogrodu zabaw dla dzieci ze ścieżkami i urządzeniami z żywicy poliestrowej
- organizację konkursów i zakup nagród
- wycieczki edukacyjne
- program 4 x park dla 25 dzieci, zbieranie makulatury, baterii.

Szkoły podstawowe swoje plany koncentrują na:

- realizacji projektów w ramach kół ekologicznych i modeli interdyscyplinarnych
- zbieraniu surowców wtórnych
- udziale w akcjach „Sprzątanie świata” i „Dzień Ziemi”
- współpracy z organizacjami i instytucjami ekologicznymi Arka, Leśny Bank Genów, Sanepid, KPN, Reba, MPGK
- organizacją konkursów szkolnych i międzyszkolnych.

W gimnazjach planuje się:

- międzyprzedmiotowy szkolny projekt dla klas II – „Cudze chwalicie swego nie znacie- Karkonosze” (działanie cykliczne)
- upowszechnianie „Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Miasta Jeleniej Góry” – „Cała prawda o odpadach – projekt przedmiotowy dla klas I, (działania cykliczne)
- zajęcia dodatkowe dla uczniów gimnazjum „Edukacja dla ekorozwoju”
- konkursy wewnętrzne, zajęcia ekologiczne I-III i projekt edukacyjny dotyczący ochrony środowiska (przy współpracy z nauczycielami w roku 2011, wdrażany 2012).

Szkoły ponadgimnazjalne swoje działania koncentrują na:

- realizacji programu profilaktycznego „Żyjmy zdrowo”, „Zamień buły na brokuły” (zasady zdrowego żywienia), programach – „Myślę, kupuję, segreguję - 2009/10” oraz 2010/11 (ilość tysięcy osób uczniów II LO, pracowników,

rodziców, społeczność lokalna, wybrane gimnazja, szkoły podstawowe, 'Moja zdrowa dieta' 2009/10, 2011/12 (500 osób uczniowie LO i gimnazja w Jeleniej Górze)

- „Pomóżmy bezdomnym kotom” 2010/11, 12/13 (50 osób uczniowie II LO i gimnazja w Jeleniej Górze)
- warsztatach , prelekcjach, wycieczkach, wystawach, projektach
- utworzeniu klubu ekologa (możliwe że pod opieką Fundacji Nasza Ziemia)
- udziale w akcjach „Sprzątanie Świata”, „Dzień Ziemi”
- corocznych sympozjach naukowych, olimpiadach
- opracowaniu programu edukacji ekologicznej dla wszechnicy ekologicznej przy Dworze Czarne.

Młodzieżowy Dom Kultury swoje działania będzie koncentrował na cyklicznych konkursach realizowanych w placówce.

Wymienione w tym rozdziale szkoły podstawowe, gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne oraz Młodzieżowy Dom Kultury planują wystąpienie o dotację ze środków Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Jeleniej Górze realizowanych przez Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa Urzędu Miasta Jelenia Góra. Będą również wykorzystywały dotacje z innych źródeł takich jak: Rada Rodziców, sponsorzy, fundusze unijne, Koncern Energia Pro, giełdy własnych prac.

Plany pozyskiwania środków finansowych przedstawiają rysunki:

Rysunek 4 Korzystanie z dotacji Miasta Jeleniej Góry – planowane przez Przedszkola
[źródło: badania ankietowe]

Rysunek 5 Korzystanie z dotacji Miasta Jeleniej Góry – planowane przez Gimnazja
[źródło: badania ankietowe]

Wszystkie przebadane szkoły podstawowe i ponadgimnazjalne będą starały się o dofinansowanie ze środków przyznawanych przez Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa Urzędu Miasta Jelenia Góra.

6.2. Urząd Miasta w Jeleniej Górze

W Urzędzie Miasta w Jeleniej Górze działa Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa, który aktywnie wspiera działalność w zakresie edukacji ekologicznej na terenie miasta Jeleniej Góry, realizując zadania wynikające z Programu Ochrony Środowiska dla Miasta Jeleniej Góry. W chwili obecnej w wydziale edukacją ekologiczną zajmuje się jedna osoba.

W latach 2004-2009 udzielano dotacji ze środków Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Jeleniej Górze. Dotacje mogły otrzymać jednostki zaliczane i nie zaliczane do sektora finansów publicznych. Dofinansowywane były również jednostki i zakłady budżetowe z przeznaczeniem na zakup usług oraz materiałów, a także popularyzację „Regulaminu Utrzymania Czystości i Porządku na terenie Miasta Jeleniej Góry” z dnia 27.11.2007.

Konkretnymi działaniami podejmowanymi przez Wydział były:

- w ramach własnej działalności informacyjnej i promocyjnej:
  - opublikowanie ulotki informacyjnej dla mieszkańców Jeleniej Góry – zasady i warunki dofinansowania kosztów usuwania z terenu Jeleniej Góry wyrobów zawierających azbest – 2009 rok
  - opublikowanie ulotek informacyjnych dla mieszkańców Jeleniej Góry: „Gospodarka odpadami”, „Odpady Komunalne” – 2009 rok
  - wydanie i opublikowanie „Regulaminu Utrzymania Czystości i Porządku w Mieście Jelenia Góra” w „Biuletynie Jeleniogórskim”
  - aktualizowanie strony internetowej Miasta Jeleniej Góry: informacje na temat planu gospodarki odpadami oraz programu ochrony środowiska

- utworzenie oraz prowadzenie strony internetowej ISI-EKO-www.jeleniagora.pl/isieko/index.pl
  - cotygodniowe przekazywanie do Wydziału Promocji, a następnie do jeleniogórskich mediów, informacji dotyczących pracy Wydziału, w tym także edukacji ekologicznej
  - w roku 2008: rozpropagowanie w mediach akcji „Oczyszczanie miasta z odpadów problemowych”
- w ramach realizacji zadań związanych z edukacją ekologiczną we współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi jednostkami:
- Zachodniosudeckie Towarzystwo Przyrodnicze: wybudowanie Ścieżki Historyczno-Przyrodniczej Wzgórze Kościuszki. Ścieżkę wybudowano za pomocą funduszy PFOŚiGW, wydano również ulotki informujące o ścieżce dla mieszkańców i turystów – 2006 rok.
  - Fundacja „Arka”: dofinansowanie druku plakatów w akcjach „Pomóż potrąconym”, „Kochasz dzieci, nie pal śmieci”, „Nie trujcie”
  - Fundacja „Nasza Ziemia” – coroczne organizowanie w Jeleniej Górze akcji „Sprzątanie Świata”
  - Rada Przyjaciół Harcerstwa – dofinansowanie organizacji obozu ekologicznego dla dzieci: na podstawie otwartego konkursu ofert
  - Towarzystwo Opieki nad Zwierzętami w Polsce, Oddział Jelenia Góra – dofinansowanie organizacji „Majówki ze zwierzakami” i wydawnictw „Kicia i Azor” oraz kalendarza ekologicznego, na podstawie otwartego konkursu ofert
  - Fundacja Kultury Ekologicznej - organizacja społecznego „Eko-forum” i lobbing środowiska na rzecz zrównoważonego rozwoju regionu
  - Dolnośląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego we Wrocławiu, oddział w Jeleniej Górze: dofinansowanie projektu pn. „Euroregionalne Spotkania Ekologiczne”
  - Dolnośląski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli we Wrocławiu, Filia w Jeleniej Górze – program „Tabliczki tożsamości”
  - Współpraca z instytucjami w ramach realizowania zadań wynikających z Programu Ochrony Środowiska dla Miasta Jeleniej Góry.

6.3. Organizacje pozarządowe

Analiza dokumentu pod nazwą "Mapa aktywności" - wykaz organizacji pozarządowych działających na terenie Miasta Jelenia Góra na dzień 24.06.2008 - wyłoniła szereg organizacji, w których celach statutowych znajduje się działalność związana z ochroną środowiska. Były to:

1. Fundacja Karkonoska
2. Fundacja Kultury Ekologicznej
3. Ośrodek Edukacji Makrobiotycznej
4. Polski Klub Ekologiczny: Okręg Karkonoski
5. Liga Ochrony Przyrody
6. Towarzystwo Opieki nad Zwierzętami w Polsce - Oddział w Jeleniej Górze
7. Towarzystwo Przyjaciół Dzieci: oddział okręgowy

8. ZHP Hufiec Jelenia Góra
9. Związek Kynologiczny w Polsce oddział Jelenia Góra
10. Towarzystwo Opieki nad Zwierzętami Jelenia Góra
11. Klub Turystyki Kwalifikowanej „Morena”
12. Regionalny Związek Pszczelarzy w Jeleniej Górze
13. Zachodniosudeckie Towarzystwo Przyrodnicze
14. Sudeckie Towarzystwo Turystyki Wiejskiej
15. Stowarzyszenie „O Lepsze jutro”
16. Okręg Polskiego Związku Wędkarskiego
17. Jeleniogórski Okręgowy Związek Żeglarski
18. Stowarzyszenie Pegaz: Janina Jaszczur
19. Stowarzyszenie Wspierania Integracji z Unią Europejską
20. Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze Oddział „Sudety Zachodnie”
21. Rada Przyjaciół Harcerstwa
22. Towarzystwo Przyjaciół Jeleniej Góry
23. Biuro Wystaw Artystycznych
24. NOT Jelenia Góra
25. GOPR Grupa Karkonoska
26. Towarzystwo Aktywnych Kobiet „TAK”
27. Automobilklub Karkonoski
28. Bractwo Rycerskie Zamku Chojnik

Na podstawie informacji zebranych podczas przeprowadzonych badań, spośród konkretnych działań prowadzonych przez powyższe organizacje w zakresie edukacji ekologicznej wymienić można następujące działania (według organizacji):

1) Fundacja Kultury Ekologicznej

Fundacja organizuje między innymi spotkania tzw. Ekoforum, czyli platformy wymiany doświadczeń dla instytucji i osób zaangażowanych w kwestie ochrony środowiska w Jeleniej Górze.

2) Rada Przyjaciół Harcerstwa

Organizacja ta, w której działają 2-3 osoby na zasadach wolontariatu, od kilku lat prowadzi działania pod nazwą „Ekoludek”. Oferta edukacyjna kierowana jest głównie do dzieci i młodzieży z Jeleniej Góry, choć obejmuje również gości schroniska młodzieżowego z innych miast Polski oraz z Ukrainy.

W celu dalszej edukacji ekologicznej i uzupełnienia wiedzy wyniesionej z zajęć świetlicowych w czasie roku szkolnego, w czasie wakacji organizowane są obozy, podczas których dzieci i młodzież mogą poznać praktycznie stan i zasady ochrony przyrody. Szczególną uwagę kładzie się na konkretne działania w środowisku. Zajęcia polegają na stałej i systematycznej obserwacji przemian, jakie następują w naszym środowisku. Jest to realizowane poprzez:

- poznawanie najbliższego otoczenia przyrodniczego łągów położonych w pobliżu koryta Bobru
- poznawanie i porównywanie różnych środowisk: lasów, łąk, pól
- oddanie pod opiekę dzieciom roślin w Domu Harcerza i pokazanie jak należy prawidłowo je pielęgnować
- spotkania w gospodarstwach agroturystycznych

- zajęcia twórcze: rysunek, lepienie z plasteliny, malowanie czy też różne formy teatralne.

Cele przedsięwzięcia:

- uczenie się poprzez przeżywanie
- integracja i współpraca młodzieży uczestniczącej w obozie
- kształtowanie świadomości ekologicznej
- umożliwienie korzystania z najlepszych środków poglądowych bo bezpośrednio w środowisku przyrodniczym
- obcowanie z naturą
- nauka wykonywania obserwacji przyrodniczych
- uwrażliwienie na piękno pór roku
- fascynacja światem, jego różnorodnością i pięknem
- budzenie wrażliwości estetycznej
- wyrobienie poczucia odpowiedzialności za środowisko.

Odbiorcami zadania są dzieci i młodzież (ok. 25-40 osób rocznie), natomiast szacunkowy ogólny budżet zadania wynosi 5000,00 zł. Na to zadanie organizacja planuje pozyskać środki z PFOŚiGW.

3) Klub Turystyki Kwalifikowanej „Morena”

Klub obecnie prowadzi działania związane z edukacją ekologiczną młodzieży. Organizuje wycieczki z przewodnikiem, geografem itd. W ciągu roku odbywa się ok. 30 spotkań poświęconych ekologii (przebiegających w różnej formie). Co roku organizowany jest „Zlot Klubów Turystycznych” w Szklarskiej Porębie gdzie kluby z całej polski wymieniają się doświadczeniami oraz przedstawiają w formie prelekcji sprawozdania z ich własnych podróży.

4) Biuro Wystaw Artystycznych

Biuro organizuje szereg wystaw oraz działań promujących przyrodę regionu oraz harmonijne współdziałanie człowieka i przyrody. W roku 2009 zorganizowało na przykład wystawę na temat 50-lecia Karkonoskiego Parku Narodowego, natomiast w lecie przeprowadziło dla dzieci przedszkolnych zajęcia pod nazwą „Indiańskie lato w BWA”.

5) Regionalny Związek Pszczelarzy w Jeleniej Górze

Związek organizuje „Międzynarodowe Warsztaty Pszczelarskie” – jako program cykliczny i coroczny o tematyce kulturalnej i ekologicznej (do 2009 roku zorganizowano 10 razy), a ponadto inne programy cykliczne jak szkolenia, seminaria, kursy itp. organizowane wielokrotnie w okresie jednego roku. Prowadzi również lekcje przyrodnicze (4 razy w miesiącu) od stycznia do października. Szczegóły projektu opisane zostały w części Programu opisującej konkretne zadania na kolejne lata, w punkcie 7.2.4.

6) Towarzystwo Opieki nad Zwierzętami w Polsce-Oddział Jelenia Góra

Towarzystwo corocznie organizuje festyny „Majówka ze Zwierzakami”, wydaje gazetkę „Kicia i Azor”, kalendarz ekologiczny, organizuje „Wigilię ze Zwierzakami”, „Światowy Dzień Zwierząt” oraz konkursy plastyczne i literackie.

6.4. Pozostałe podmioty

6.4.1. Muzeum Przyrodnicze

Muzeum Przyrodnicze w Jeleniej Górze znajduje się w tzw. Pawilonie Norweskim – dawnej restauracji w kurorcie Cieplice. Stała ekspozycja ornitologiczna została tu otwarta w roku 1967, a od lat 70-tych odwiedzający mogą zwiedzać stałą wystawę lepidopterologiczną (motyle). Muzeum Przyrodnicze pełni kluczową rolę jako miejsce do prowadzenia formalnej i pozaformalnej edukacji ekologicznej i przyrodniczej w mieście Jelenia Góra. W Muzeum edukacją ekologiczną zajmuje się 3 pracowników. W roku kalendarzowym Muzeum odwiedza ok. 30.000 osób. Muzeum wydaje publikacje: „Przyroda Sudetów” (nakład 1200 egz.), kwartalnik „Ogród Duchy Gór” (nakład 1500 egz.), informatory (nakłady po 500 egz.) Działalność Muzeum finansowana jest z budżetu Miasta Jeleniej Góry, a także przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu, Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa Urzędu Miasta Jelenia Góra oraz sponsorów.

Mając na celu rozwinięcie funkcji edukacyjnych Muzeum ujętych w „Programie Ochrony Środowiska dla Miasta Jeleniej Góry na lata 2004÷2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2006÷2010”, w latach 2004÷2006 realizowano w Muzeum program pozaszkolnej edukacji przyrodniczej poprzez: wystawy czasowe, renowacje eksponatów, prezentacje, lekcje przyrodnicze i pszczelarskie, wydanie tomów VI, VII, VIII, IX „Przyrody Sudetów Zachodnich” oraz zorganizowano 2 konferencje euroregionalne.

W latach 2008÷2012 planuje się w dalszym ciągu rozszerzać funkcje edukacyjne Muzeum, zgodnie z zadaniem zawartym w „Programie Ochrony Środowiska dla Miasta Jeleniej Góry na lata 2008÷2012” (POS pkt 10). Długoterminowym celem operacyjnym tego zadania jest uczynienie z Jeleniej Góry międzynarodowego centrum edukacji ekologicznej (cel operacyjny E1 POS). Zadanie to zostało uwzględnione w niniejszym opracowaniu w pkt. 7.1., w którym szczegółowo opisano planowane działania Muzeum na podstawie przekazanego przez tą jednostkę kwestionariusza.

6.4.2. Szkoły wyższe

Grupy odbiorców zagadnień związanych z ochroną środowiska oferowanych przez uczelnie są mniejsze w porównaniu z grupami odbiorców w szkołach średnich, podstawowych i gimnazjach. (np. 150 bezpośrednich odbiorów w Uniwersytecie Ekonomicznym WGiRT). Uczelnie wyższe na badanym terenie dość dobrze wywiązują się z obowiązku propagowania wiedzy na temat zrównoważonego rozwoju wśród studentów, również poprzez prowadzenie działalności naukowo-badawczej służącej wdrażaniu trwałego i zrównoważonego rozwoju.

W **Kolegium Karkonoskim**, Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej, jedynej samodzielnej uczelni w Jeleniej Górze, studenci Wydziału Technicznego oraz Przyrodniczego mają w programie studiów przedmiot „Ekologia i Ochrona Środowiska”. Uczelnia jest również sygnatariuszem tzw. „Karty Kopernika dla Zrównoważonego Rozwoju” („Copernicus Charter”), deklarując chęć współpracy między uniwersytetami oraz przemysłem na rzecz trwałego i zrównoważonego rozwoju. Studenci mogą wziąć

udział w seminarium European Virtual Seminar (Europejskie Seminarium Wirtualne) na temat zrównoważonego rozwoju. Inicjatorem działań na rzecz ekologii i ochrony środowiska jest od początku powstania Kolegium Karkonoskiego w 1998 roku prof. dr hab. inż. Tomasz Winnicki, wieloletni Rektor, a obecnie Prorektor KK, Przewodniczący Państwowej Rady Ochrony Przyrody.

Od roku akademickiego 2009/2010 w Kolegium kształcą się przyszłych nauczycieli nauczania wczesnoszkolnego i przedszkolnego, którzy, zgodnie z programem zajęć, realizują kierunkowy przedmiot nauczanie przyrody w klasach 1-3.

Kolegium aktywnie działa na polu współpracy międzynarodowej. W maju 2009 zorganizowało seminarium „Uczenie się wzajemne na drodze do zrównoważonego rozwoju” we współpracy z Wyższą Szkołą Nauk Stosowanych STOAS w Holandii. Seminarium miało miejsce w Antoniewie w gminie Stara Kamienica. Wśród uczestników seminarium byli członkowie lokalnych władz, przedstawiciele nadleśnictw, wyższych uczelni oraz organizacji pozarządowych. W ramach możliwości uczelnia wspiera też działania partnerskich organizacji pozarządowych zajmujących się problematyką zrównoważonego rozwoju, takich jak Fundacja Kultury Ekologicznej, Fundacja NEMO z Kopańca-Międzylesia, Stowarzyszenie „Pogranicze” z Lubania. Wraz z tą ostatnią organizacją bierze udział w działaniach Trójnarodowej Sieci Edukacji Ekologicznej, o czym więcej wspomina się na końcu tego podrozdziału.

Kolegium dysponuje bazą dydaktyczną w Jeleniej Górze, którą może wykorzystać do działań w zakresie edukacji ekologicznej, takich jak organizowanie cyklicznych seminariów na temat wymiany doświadczeń w zakresie edukacji ekologicznej. Spotkania są opisane w punkcie 7.2.5.

W **Zamiejscowym Ośrodku Dydaktycznym Politechniki Wrocławskiej w Jeleniej Górze** na kierunku Inżynieria Środowiska można obrać specjalność „Technologie w Ochronie Środowiska”. Celem tych studiów jest nabycie umiejętności prowadzenia prac badawczych, projektowych i eksploatacyjnych i dysponowanie wiedzą o źródłach zanieczyszczenia środowiska, sposobach oczyszczania wody i jej dystrybucji, systemach ciepłowniczych i ogrzewania, wentylacji i klimatyzacji, kanalizacji i wodociągów, technologiach odprowadzania i oczyszczania ścieków, zasadach gospodarki odpadami (odzysk, recykling i unieszkodliwianie) oraz przedsięwzięciach technicznych i ekonomicznych, służących ochronie czystości gleby, wody i powietrza. Podczas II stopnia studiów można pogłębiać wiedzę na kierunku magisterskim o tej samej nazwie, lecz w języku angielskim: „Master of Science in Environmental Technology.” Przedstawione przedmioty nie dotyczą bezpośrednio zrównoważonego rozwoju, lecz osoby kończące te studia są bezpośrednio zaangażowane w doskonalenie technologii i zarządzanie technologiami mogącymi się do takiego rozwoju przyczynić. Ponadto przedmiot ekologia wykładany jest również na kierunku „Zarządzanie i inżynieria produkcji.”

W Zamiejscowym Ośrodku Dydaktycznym Politechniki Wrocławskiej działa **koło naukowe „Ekofilia”**, które organizuje co roku Międzynarodową Konferencję Studentów i Młodych Pracowników Nauki pn. „Nauka i Technika w Ochronie Środowiska”. Konferencja jest poświęcona interdyscyplinarnym zagadnieniom w ochronie i inżynierii środowiska. Wykłady i seminaria podzielone są na bloki tematyczne: gospodarka wodno-ściekowa, osadowo-odpadowa, ochrona powietrza, energetyka, prawo. Jednodniowy panel ma charakter warsztatowy w zakładzie przemysłowym lub jednostce o rozwiniętej działalności z zakresu ochrony środowiska. Koło planuje zwrócić się do Urzędu Miasta Jelenie Góra o dofinansowanie publikacji z konferencji.

Koło naukowe planuje także prowadzenie badań na temat stanu świadomości ekologicznej (opisanych w punkcie 7.2.2) oraz planuje realizację programu pn. „Pomiar

zanieczyszczeń powietrza w opadzie i osadzie atmosferycznym w wyższych partiach Karkonoszy.” Zajęcia terenowe dla grupy ok. 25-30 osób odbywają się w terenie w okolicy Szrenicy w okresie wegetacyjnym pod opieką kadry naukowej Politechniki Wrocławskiej. Pierwszym etapem jest zapoznanie uczestników z otoczeniem i wytypowanie punktów pomiarowych. Następnie uczestnicy warsztatów zapoznają się z aparaturą kontrolno-pomiarową. W ramach zajęć uczestnicy dokonują poboru prób na terenie Karkonoskiego Parku Narodowego oraz ich podstawowej analizy laboratoryjnej, a następnie podejmują próbę interpretacji otrzymanych wyników. Warsztaty kończą się seminarium poświęconym określeniu poziomu zanieczyszczeń powietrza w opadzie i osadzie atmosferycznym oraz wyjaśnieniu trendu ich zmian. Partnerami w realizacji programu są: Karkonoski Park Narodowy oraz Sudety Lift Sp. z o.o. Ogólny budżet projektu wynosi ok. 42 000 zł.

Szczególnie aktywną jednostką, jeśli chodzi o działania związane edukacją ekologiczną, jest **Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Wydział Gospodarki Regionalnej i Turystyki (WGRiT) w Jeleniej Górze**. Na kierunku Zarządzanie prowadzona jest specjalność „Zarządzanie Jakością i Środowiskiem”. Specjalność prowadzona jest głównie przez pracowników Katedry Zarządzania Jakością i Środowiskiem przy współpracy z pracownikami wybranych Katedr Uniwersytetu Ekonomicznego oraz wybitnymi specjalistami z innych ośrodków akademickich. Jest to specyficzna w skali kraju oferta dydaktyczna - w sposób unikalny w polskim szkolnictwie wyższym łączy zagadnienia zarządzania jakością i zarządzania środowiskiem. Studenci, którzy wybierają tę specjalność, otrzymują ogólne przygotowanie ekonomiczne (rachunkowość, ubezpieczenia, finanse, negocjacje, zarządzanie informacją), a także mogą zapoznać się z podstawami jakości i zrównoważonego rozwoju, zarządzaniem zrównoważonym rozwojem, zarządzaniem informacją, zarządzaniem ryzykiem, środowiskowym zarządzaniem organizacją. Te przedmioty pozwalają studentom zgłębić teorię zrównoważonego rozwoju i zastosować ją w praktyce w pracy zawodowej w przedsiębiorstwach, gdzie często potrzebni są specjaliści znający standardy ochrony środowiska. Studenci mogą również organizować i brać udział w konferencjach, seminariach, targach, wycieczkach (np. do Banku Genów w Kostrzycy oraz na Targi POLEKO w Poznaniu.)

Pracownicy Katedry Zarządzania Jakością i Środowiskiem Wydziału Gospodarki Regionalnej i Turystyki od początku lat 90-tych zajmują się szeroko rozumianą edukacją na rzecz zrównoważonego rozwoju. Oferta edukacyjna kierowana jest głównie do młodzieży akademickiej na studiach dziennych i zaocznych WGRiT, a w ramach realizacji krótkookresowych projektów – także społeczeństwa Jeleniej Góry i regionu; badania Katedry wykorzystywane są również w praktyce społeczno-gospodarczej przez rząd, samorządy, przedsiębiorstwa i organizacje pozarządowe (m.in. przy opracowywaniu programów i strategii zrównoważonego rozwoju oraz wskaźników zrównoważonego rozwoju). Również **koło naukowe „OIKOS”**, którego opiekunem jest dr Anetta Zielińska, prowadzi badania, uczestniczy w organizowaniu konferencji, szkoleń i bierze udział w innego rodzaju projektach. Między innymi studenci biorą aktywny udział w cyklicznej konferencji „Szanse i zagrożenia gospodarki odpadami”.

Na Wydziale bezpośrednio związanych z edukacją ekologiczną jest 10 pracowników naukowo-dydaktycznych. Dysponują oni salą Specjalności „Zarządzanie Jakością i Środowiskiem” (s.28, w bud. H, ul. Kochanowskiego 8). Istnieje możliwość korzystania z sal i wyposażenia Uniwersytetu Ekonomicznego (komputery, drukarki, skanery, nowoczesny sprzęt audiowizualny), oraz biblioteki zawierającej publikacje nt. zrównoważonego rozwoju, ochrony środowiska, zarządzania środowiskowego itp.

Ważniejsze zrealizowane działania to:

- utworzenie specjalności „Zarządzanie Jakością i Środowiskiem” dla studentów Uniwersytetu Ekonomicznego (wtedy jeszcze Akademii Ekonomicznej)
- warsztaty edukacyjne z zakresu zrównoważonego rozwoju dla nauczycieli regionu
- program „Ekozespołów” dla szkół podstawowych i średnich
- warsztaty dla wsparcia projektu „Bilateralny Rezerwat Biosfery Karkonosze/Krkonose”
- udział w założeniu i prowadzeniu Fundacji Karkonoskiej (wcześniej Regionalnego Ośrodka Ekorozwoju i Regionalnego Centrum Edukacji Ekologicznej)
- prowadzenie studium podyplomowego o tematyce proekologicznej dla nauczycieli z regionu
- założenie biblioteki tematycznej nt. zrównoważonego rozwoju i zarządzania jakością i środowiskiem.

Obecnie realizowane działania:

- prowadzenie badań naukowych z zakresu szeroko rozumianej jakości życia, zrównoważonego rozwoju i zarządzania jakością i środowiskiem oraz kształcenie ekonomistów na rzecz zrównoważonego rozwoju
- prowadzenie specjalności „Zarządzanie Jakością i Środowiskiem” dla studentów Uniwersytetu Ekonomicznego
- prowadzenie biblioteki tematycznej nt. zrównoważonego rozwoju i zarządzania jakością i środowiskiem
- organizacja cyklicznej konferencji: „Edukacja dla zrównoważonego rozwoju”
- organizacja cyklicznej konferencji: „Kryteria zarządzania jakością według modelu doskonałości”
- opieka nad studenckim kołem naukowym „OIKOS”
- publikacje: głównie są to podręczniki, skrypty, artykuły i materiały pokonferencyjne w nakładzie średnio od 300 – 500 egzemplarzy

W kolejnych latach planowane jest:

- prowadzenie studium podyplomowego dla pracowników przedsiębiorstw nt. „Zarządzania jakością i środowiskiem” – rozpoczęcie w semestrze letnim roku akademickim 2010/2011,

oraz kontynuacja dotychczas prowadzonych działań:

- kształcenie ekonomistów na rzecz zrównoważonego rozwoju w ramach specjalności „Zarządzanie Jakością i Środowiskiem”,
- organizacja cyklicznej konferencji: „Edukacja dla zrównoważonego rozwoju” (kolejna konferencja odbędzie się w październiku 2012 roku),
- organizacja cyklicznej konferencji: „Kryteria zarządzania jakością według modelu doskonałości” (kolejna konferencja odbędzie się w październiku 2010 roku),
- opieka nad studenckim kołem naukowym „OIKOS.”

Od samorządu uczelnia oczekuje szeroko rozumianej współpracy w zakresie edukacji ekologicznej, wsparcia publikacji pokonferencyjnych i innych, związanych z ochroną środowiska, informowania o możliwościach włączenia studentów w akcje typu „Dzień Ziemi”.

We wszystkich uczelniach idealną sytuacją byłoby wprowadzenie przedmiotów dotyczących edukacji ekologicznej i zrównoważonego rozwoju na wszystkich kierunkach, aby zwiększyć ilość osób objętych tą edukacją. Osobne projekty, nie tylko w formie wykładów lub formalnych zajęć mogą być skierowane do studentów innych specjalności niż wyżej wymienione i obejmować organizowanie festynów, happeningów, wymian międzynarodowych o tematyce ekologicznej. Tym zadaniem mogą zajmować się koła naukowe, samorządy lub organizacje pozarządowe.

Warto podkreślić, że Kolegium Karkonoskie oraz Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Wydział Gospodarki Regionalnej i Turystyki w Jeleniej Górze, od 2007 roku są zaangażowane w prace „Trójnarodowej Sieci Edukacji Ekologicznej Saksonia-Północne Czechy-Dolny Śląsk”: www.green-triangle.info, która powstała w celu wspólnego stworzenia i promocji transgranicznej oferty edukacji ekologicznej na sąsiadujących ze sobą terenach Saksonii, Dolnego Śląska oraz Czech. Zalecenie uczestnictwa w pracach sieci zapisane jest w „Programie Ochrony Środowiska dla Miasta Jeleniej Góry na lata 2008-2012.” (s.24) Oficjalnymi członkami sieci obie instytucje są od roku 2009.

6.4.3. Dolnośląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego

W Dolnośląskim Ośrodku Doradztwa Rolniczego, oddział w Jeleniej Górze, działa wykształcona w zakresie edukacji ekologicznej kadra doradców rolniczych, których obszarem działań jest edukacja ekologiczna (6 osób). Odbiorcami oferty edukacyjnej ośrodka są przede wszystkim:

- rolnicy ekologiczni
- gospodarstwa agroturystyczne
- twórcy ludowi, rzemieślnicy i drobni wytwórcy
- pracownicy sektora rolnego z polskiej, czeskiej i niemieckiej części Euroregionu Nysa
- dzieci i młodzież skupiona w Klubach 4H
- ludowe zespoły folklorystyczne
- mieszkańcy Jeleniej Góry i okolic
- turyści z polsko-niemiecko-czeskiego obszaru Euroregionu Nysa
- pracownicy instytucji publicznych i prywatnych, administracji miejskiej i komunalnej, starostw powiatowych i przedsiębiorstw regionu.

Ośrodek dysponuje salą wykładową na 12 - 15 osób (powiat jeleniogórski) i wydaje ulotki, broszury i filmy o tematyce ekologicznej i ochronie środowiska:

- „Gospodarstwa rolne a ochrona środowiska w ramach minimalnych wymagań wzajemnej zgodności” - nakład 1.000 szt.
- „Przestawianie gospodarstw konwencjonalnych na produkcję ekologiczną” – nakład 800 szt.
- „Program rolnośrodowiskowy 2007-2013” – nakład 1.000 szt.
- „Poprawa Środowiska Naturalnego i Obszarów Wiejskich – PROW 2007 - 2013”- nakład 700 szt.
- „Rolnictwo ekologiczne” – materiały konferencyjne - nakład 100 szt.

Szacuje się, że co roku działalnością edukacyjną objęte jest ok. 6000 osób. W szczególności, DODR realizuje od roku 2006 projekt pt. „Euroregionalne Spotkania Ekologiczne”, oparty na programie edukacji ekologicznej, który wspierany był przez Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa ze Środków Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Jeleniej Górze. Projekt opisany jest szczegółowo w punkcie 7.2.3.

6.4.4. Dolnośląski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli we Wrocławiu Filia w Jeleniej Górze

W ramach działalności związanej z edukacją ekologiczną Ośrodek prowadzi szereg kursów doskonalących, warsztatów, seminariów, konferencji krajowych i międzynarodowych. Jest autorem i realizatorem projektów dotyczących edukacji ekologicznych jak np. „Tabliczki tożsamości” (realizator - dotyczy ochrony drzew) we współpracy z Wydziałem Ochrony Środowiska i Rolnictwa Urzędu Miasta Jelenia Góra, „EKOART – konwersacje bez granic” (autor i realizator). W ramach swojej działalności promuje i rozpowszechnia oraz koordynuje edukację ekologiczną w szkołach, przedszkolach i innych placówkach oświatowo-wychowawczych. Organizuje cykliczne wystawy w Galerii N... i w Galerii... dziecięcej związane ze środowiskiem naturalnym, wykorzystaniem surowców wtórnych. Promuje dobre praktyki realizowane w placówkach. Współpracuje z fundacjami i stowarzyszeniami takimi jak: Stowarzyszenie Nowa Idea, Fundacja Ekologiczna „Zielona Akcja”. W ramach współpracy organizuje warsztaty i spotkania dla nauczycieli wszystkich szczebli edukacyjnych. Od wielu lat systematycznie współpracuje z Karkonoskim Parkiem Narodowym organizując i prowadząc warsztaty dla nauczycieli i uczniów, seminaria, konferencje. Efektem wspólnych działań są publikacje w tym poradnik metodyczny dla nauczycieli „Skarby Karkonoszy.”

W ośrodku funkcjonuje „Transgraniczne Centrum Edukacji Interaktywnej”, w ramach którego prowadzone są zajęcia interdyscyplinarne – wykorzystujące komputery, najróżniejsze urządzenia elektroniczne oraz najnowsze programy edukacyjne. Jednym z elementów pracowni jest np. stacja pomiarów meteorologicznych. Ochrony środowiska w Centrum uczy się w powiązaniu z chemią, matematyką, fizyką czy meteorologią. Ośrodek posiada doskonałą bazę i sprzęt multimedialny. W strukturach Ośrodka funkcjonuje dobrze wyposażona Biblioteka Pedagogiczna z bogatym księgozbiorem dotyczącym zagadnień z ochrony środowiska i edukacji ekologicznej.

6.4.5. Książnica Karkonoska

Książnica Karkonoska jest samorządową jednostką kultury. Ze zbiorów Książnicy korzysta ponad 10 tysięcy czytelników. Większość z pracowników Książnicy zajmuje się również edukacją ekologiczną (12 osób). Od sierpnia 2008 biblioteka dysponuje nowoczesnym budynkiem, salą konferencyjną wyposażoną w sprzęt multimedialny i nagłośnienie, doskonale wyposażona w sprzęt na potrzeby zajęć edukacyjnych z zakresu ekologii, geografii, przyrody, biblioteką Dziecięco-Młodzieżową.

Książnica Karkonoska planuje kontynuację podjętych działań z zakresu edukacji ekologicznej w podobnym zakresie jak w latach ubiegłych i roku bieżącym. Projekt Książnicy (opisany w punkcie 7.2.8) dotyczy dzieci, młodzieży i dorosłych, którzy wyrażają zainteresowanie problemami ekologii oraz biorą udział w zajęciach proponowanych przez pracowników Książnicy Karkonoskiej. Część działań ma na celu wzbudzanie świadomości ekologicznej, poczucia więzi ze środowiskiem naturalnym, prezentowanie walorów otaczającej nas przyrody a przez to budowanie nawyków dbania o nią i zainteresowania jej problemami. Oferta skierowana jest do mieszkańców Jeleniej Góry, głównie młodzieży szkolnej i przedszkolnej. Planowane są również zajęcia dla osób starszych, słabo widzących oraz cykl wykładów otwartych dla wszystkich. Wzbogacany będzie księgozbiór biblioteki dotyczący tematów ekologicznych jak i prenumerowana prasa o tej tematyce. Względem Wydziału Ochrony Środowiska i Rolnictwa Urzędu Miasta Jelenia Góra Książnica Karkonoska oczekuje informowania o bieżących konkursach z zakresu edukacji ekologicznej, stałego wspieranie Książnicy Karkonoskiej w zakupie nowości z zakresu ekologii, prenumeraty prasy, pomocy w organizacji spotkań, warsztatów.

6.4.6. Związek Gmin Karkonoskich

Związek prowadzi szeroko zakrojoną edukację ekologiczną realizując różnorodne działania dla dzieci, młodzieży, nauczycieli i środowiska lokalnego. Swoje zadania edukacyjne realizuje między innymi poprzez:

- **organizowanie konkursów**, np. „Zbieramy zużyte baterie”, „Środowisko naturalne w którym pragnę żyć”. Jest to coroczny konkurs plastyczny dla dzieci. Głównym celem projektu jest szerzenie edukacji ekologicznej wśród najmłodszej części społeczeństwa, przygotowanie najmłodszego pokolenia mieszkańców Gmin Związkowych do segregacji "u źródeł". Konkurs obejmuje swoim zasięgiem wytypowane przedszkola oraz szkoły podstawowe z gmin związkowych. Corocznie uczestniczy w nim około 400 dzieci,
- **szkolenia z dziedziny ekologii** skierowane do środowiska lokalnego (np. "Zrównoważony rozwój ekologiczny"). Głównym celem przedsięwzięcia jest wyszkolenie grupy prężnie działających ludzi w dziedzinie ochrony środowiska,
- **międzynarodowe obozy ekologiczne** np. "Propagowanie walorów Rudawskiego Parku Krajobrazowego", którego głównym celem jest uporządkowanie fragmentów infrastruktury i zadrzewień parkowych z licznymi okazami starych drzew, osiagających rozmiary kwalifikujące je do oznaczenia jako pomniki przyrody czy obóz młodzieżowy niemiecko polski o profilu ekologicznym pn. "Najprzyjemniejsze z najpozyteczniejszym w nowej rzeczywistości" miał na celu wymianę doświadczeń z dziedziny ekologii, integrację przygranicznych gmin, a także poznanie bogactw Kotliny Jeleniogórskiej. Ponadto przy współudziale Euroregionu NYSA zorganizował polsko - niemiecki obóz młodzieżowy o profilu ekologicznym pn. "Segregacja u źródeł". Głównym celem projektu było przeprowadzanie warsztatów na temat segregacji odpadów już we własnych

gospodarstwach domowych, uświadomienie młodzieży konieczności poszanowania naszego i tak już zdegradowanego środowiska, nabranie przekonania, że to właśnie "my" musimy zacząć segregację u siebie - już teraz,

- **międzynarodowe Centrum Informacji Szkolenia Ekologicznego.** Najważniejszym celem przedsięwzięcia jest chęć stworzenia dla społeczności lokalnej szeregu niekonwencjonalnych form nauczania ekologii i ochrony środowiska. Chodzi o to, aby formy te po pierwsze zachęcały do pogłębiania tych dziedzin wiedzy, po drugie kształtowały emocjonalną i racjonalną postawę wobec przyrody i po trzecie uaktywniały ludzi do podejmowania konkretnych działań na rzecz ochrony środowiska
- **programy edukacyjne,** których celem jest uświadomienie społeczności gminnych o coraz to większym zagrożeniu środowiska naturalnego wynikającego z potrzeby wzrostu poziomu naszego życia.

Związek Gmin Karkonoskich prowadzi także bibliotekę skupiającą różnego rodzaju materiały o tematyce ekologicznej, a także prowadzi coroczną akcję „Sprzątania Świata”.

6.4.7. Karkonoski Park Narodowy

Działalność edukacyjna Karkonoskiego Parku Narodowego opiera się na „Programie Edukacji Ekologicznej” opracowanym na podstawie „Planu Ochrony Parku”, a zatwierdzanym przez Ministra Środowiska. Program ten jest sukcesywnie uzupełniany programami wykonawczymi, które są opracowywane przez pracowników edukacyjnych Parku. Główne cele działalności edukacyjnej Karkonoskiego Parku Narodowego to uzyskanie pełnej akceptacji dla potrzeb ochrony przyrody na terenie KPN szczególnie u społeczności lokalnej (mieszkańcy, władze samorządowe) i osób odwiedzających Park, podniesienie świadomości ekologicznej, kultury zwiedzania oraz uwrażliwienie na potrzeby ochrony przyrody Parku, szerzenie wiedzy o walorach przyrodniczych i kulturowych.

Karkonoski Park Narodowy realizuje **działania edukacyjne** w oparciu o:

- Karkonoskie Centrum Edukacji Ekologicznej KPN w Szklarskiej Porębie
- Muzeum Przyrodnicze KPN
- wytyczone w terenie i opracowane w formie przewodników ścieżki dydaktyczne
- wydawnictwa (plakaty, ulotki, przewodniki; 20 tys. w skali rocznej)
- objęcie patronatem przez Park klas o profilu ekologicznym i ekologiczno – turystycznym w szkołach podstawowych
- stałą współpracę z przedszkolami, wybranymi gimnazjami i szkołami średnimi i wyższymi
- działanie Klubu Ekologicznego "Skalnica" przy Karkonoskim Parku Narodowym
- wycieczki terenowe, spotkania z nauczycielami i przewodnikami oraz działania indywidualne pracowników KPN, współpracę z ODN i JODM
- współpracę z działem edukacyjnym KRNP (Czechy).

Adresatami Programu Edukacji Ekologicznej KPN są:

- społeczność lokalna: mieszkańcy, władze samorządowe Szklarskiej Poręby i innych gmin karkonoskich

- turyści odwiedzający Park z kraju i zagranicy: piesi (5 schronisk turystycznych na terenie KPN w rejonie Szklarskiej Poręby na 12 z obszaru całego Parku), narciarze (na terenie KPN od Łabskiego Szczytu do Hali Szrenickiej 5 wyciągów orczykowych i 1 kolej linowa), rowerzyści – 2 ścieżki rowerowe do schroniska pod Łabskim Szczytem i do Wodospadu Szklarki
- nauczyciele szkół wszystkich typów z gmin karkonoskich
- dzieci i młodzież szkół podstawowych, gimnazjów i średnich gmin karkonoskich. (28 szkół podstawowych, 17 gimnazjów, 14 szkół średnich)
- studenci i pracownicy naukowcy realizujący różne prace i szkolenia o charakterze naukowym i edukacyjnym
- osoby niepełnosprawne – współpraca z Warsztatami Terapii Zajęciowej, uzdrowiskami w Cieplicach i Świeradowie Zdroju i ośrodkami zagranicznymi np. w ramach wspólnego polsko – holenderskiego programu dotyczącego osób niepełnosprawnych
- przewodnicy i instruktorzy turystyki pieszej i narciarskiej obsługujący turystów w Karkonoskim Parku Narodowym
- ludzie bezpośrednio pracujący na terenie Parku (pracownicy KPN, schronisk, GOPR, firmy obsługujące ruch turystyczny na terenie KPN).

Przeciętna ilość osób, które są objęte działaniami edukacji ekologicznej w roku kalendarzowym wynosi: ok. 3,5 tys. osób na zajęciach edukacyjnych, ok. 15 tys. osób zwiedzających.

Wszystkie zadania edukacyjne realizowane są za pomocą szerokiego wachlarza metod. W związku z aktualnymi możliwościami finansowymi, lokalowymi, personalnymi KPN, oraz zgodnie z zapotrzebowaniem realizowane są tylko niektóre. W zależności od potrzeb metody edukacyjne podzielone zostały na aktywne i pasywne i przedstawione poniżej.

➤ **Aktywne metody edukacji ekologicznej w KPN**

Metody aktywne odnoszą się do bezpośredniego kontaktu pracownika edukacyjnego z adresatami Programu, z wykorzystaniem środków technicznych dostępnych w Parku (video fotografie, slajdy, film...) i są to:

- inicjowanie powstawania grup, klubów, kół ekologicznych
- sesje ekologiczne
- szkolenia nauczycieli, szkolenia przewodników i GOPR
- konferencje pracowników Parków Narodowych
- sympozja naukowe, spotkania z dziećmi, młodzieżą i studentami
- współpraca autorska przy tworzeniu nowych programów
- patronat nad klasami ekologicznymi w szkołach podstawowych
- wycieczki i badania terenowe
- korzystanie z doświadczeń innych ośrodków edukacyjnych i ich pracowników.

Często, ze względu na skuteczność oddziaływania, różne metody są łączone np. wycieczki terenowe łączy się z badaniami terenowymi. Każda z metod – jeżeli jest stosowana – jest wzbogacana w treść i formę w zależności od pomysłowości prowadzącego spotkanie jak i słuchaczy. Z powyższych metod najskuteczniejsze i najbardziej pożądane w realizacji to:

- wycieczki terenowe połączone z badaniami terenowymi
- szkolenia dla nauczycieli, przewodników i GOPR
- spotkania z dziećmi i młodzieżą
- inicjowanie powstawania grup, klubów i kół ekologicznych.

Jest to sprawdzone w działaniu minimum metod aktywnych edukacji ekologicznej Programu.

➤ **Pasywne metody edukacji ekologicznej w KPN**

Pasywne metody edukacji ekologicznej nie wymagają od pracownika edukacyjnego ciągłego i bezpośredniego kontaktu z adresatem Programu i są to:

- wystawy fotograficzne i plastyczne dotyczące KPN
- punkty informacyjne
- ścieżki dydaktyczne wyznaczone z myślą o uporządkowaniu już istniejących szlaków i dróg na terenie KPN
- cykliczna zmiana systemu informacji wizualnej Parku
- działalność wydawnicza (ulotki, mapy, foldery...)
- zwiedzanie Muzeum Przyrodniczego i Alpinarium KPN.

Metody te łączone są z metodami aktywnymi np.: szkolenia przewodników z wykorzystaniem wydawnictw i filmów. W specyficznych karkonoskich warunkach najbardziej sprawdzone i skuteczne metody takie jak wyznaczanie nowych ścieżek dydaktycznych i działalność wydawnicza.

W ramach realizowanych Programów należy zaliczyć program „4 x Park”, „3 x Park” dla osób niepełnosprawnych, „2 x Park” (zimowy), „1 x Park”.

Metody realizacji celów i zadań edukacyjnych Programu są uzupełniane w nowe, nawet bardzo kontrowersyjne sposoby, jeżeli tylko spełnią swoją rolę edukacyjną. Szczególną uwagę w tym zakresie, należy zwrócić na metody edukacyjne wobec osób niepełnosprawnych. Jakiegokolwiek działania w tym zakresie, w trakcie tworzenia programów i projektów wykonawczych na poszczególne zadania Programu muszą być uzgadniane z specjalistami; psychologiem, pedagogiem, rehabilitantem, osobami właściwymi dla określonego problemu wykonawczego. Takie działania poza wymiernymi korzyściami realizacji Programu, unikaniem błędów realizacyjnych, daje również możliwość samodoskonalenia i podnoszenia kwalifikacji zawodowych pracowników Parku.

6.4.8. Dolnośląski Zespół Parków Krajobrazowych Oddział Jelenia Góra

Dolnośląski Zespół Parków Krajobrazowych Oddział Jelenia Góra zatrudnia 4 pracowników wykonujących zadania z zakresu edukacji. Oddział dysponuje następującą bazą dydaktyczną: 2 sale edukacyjno-wystawiennicze z wyposażeniem audio-video, zbiór książek, materiałów edukacyjnych, prezentacje multimedialne, zbiór map parków krajobrazowych Doliny Bobru i Rudawskiego (w tym część w postaci cyfrowej), w przygotowaniu teren wokół siedziby przeznaczony na zajęcia edukacyjne. Ponadto istnieje możliwość prowadzenia zajęć w pozostałych ośrodkach edukacji należących do DZPK (Myślubórz-Centrum Edukacji Ekologicznej i Krajoznawstwa „Salamandra”, Przemków, Wrocław, Wałbrzych) i częściowa refundacja kosztów przejazdu ze środków własnych DZPK.

Dotychczas zrealizowane i obecnie realizowane działania edukacyjne to:

- akcje edukacyjne **„Ratujmy Kasztanowce”** – rozpoczęta 2-ga edycja, **„Ptaki w naszym otoczeniu”** w połączeniu z **„Pomóżmy ptakom przetrwać zimę”**- cyklem wycieczek terenowych po terenie zarządzanych parków krajobrazowych dla dzieci ze szkół jeleniogórskich oraz przyjezdnych
- stałe konkursy: **„Krajobraz wiosenny w obiektywie”** - fotograficzny i **„Parki Krajobrazowe w naszej okolicy”**- konkurs krajoznawczy, tematy edukacyjne dotyczące geologii, klimatologii, ekologii lasu, łąk, wód

powierzchniowych, gospodarki odpadami, kształtowania i ochrony krajobrazu, form ochrony przyrody w Polsce, a także tematy dotyczące historii gospodarczej (górnictwa), budownictwa zabytkowego, zespołów pałacowo-parkowych Kotliny Jeleniogórskiej.

Planowana jest kontynuacja poszczególnych dotychczas realizowanych projektów, rozpoczęcie konkursu fotograficznego „**Zimowe pejzaże**” oraz rozpoczęcie akcji „**Życie rzeki**” – prezentacja zagadnień ekologicznych, zoologicznych, gospodarczych i społecznych związanych z rzekami na przykładzie Bobru. Zasięg planowanych akcji obejmuje zawsze teren gmin, na których leżą parki krajobrazowe Doliny Bobru i Rudawski oraz wszystkie szkoły z obszaru Kotliny Jeleniogórskiej, a w tym z Jeleniej Góry. Dolnośląski Zespół Parków Krajobrazowych planuje ubiegać się o dofinansowanie od Wydziału Ochrony Środowiska i Rolnictwa Urzędu Miasta Jelenia Góra na następujące projekty:

1) II Akcja „Ratujmy kasztanowce”

Cel i charakter projektu:

Głównym celem proponowanego projektu cyklicznego jest uwrażliwienie szerokiej rzeszy młodzieży na piękno otaczającej nas przyrody, los (jak na razie) wybranych najcenniejszych w okolicy kasztanowców. Projekt obejmuje przeprowadzenie szkoleń, pogadanek i prezentacji multimedialnych w tematach objętych akcją, w tym głównie niszczącego działania szrotówka kasztanowcowiaczka, inwentaryzację kasztanowców, grabienie i palenie opadłych liści z kasztanowców. Elementem projektu jest też opracowanie i wykonanie tematycznych ulotek.

Odbiorcy projektu:

15 placówek oświatowych - Szkoły Podstawowe, Gimnazja, Gminne Ośrodki Kultury

Współorganizatorzy projektu:

Uczestniczące w Akcji szkoły – młodzież, nauczyciele, rodzice, Gminne Ośrodki Kultury, Samorządy Lokalne, Zakłady Budżetowe, Ochotnicza Straż Pożarna, Związek Gmin Karkonoskich, sympatycy.

Ogólny roczny budżet projektu:

8000,00 zł

Źródła finansowania:

Budżet miasta, udział własny DZPK - praca specjalistów, dofinansowanie z Urzędów Gmin, koszty własne Zakładów Budżetowych i Ochotniczej Straży Pożarnej.

2) II Akcja „Ptaki w naszym otoczeniu”

Cel i charakter projektu:

Celem tego cyklicznego projektu jest zachęcenie sympatyków skrzydlatych przyjaciół do przygotowania naturalnego pokarmu dla ptaków i dokarmiania ich w najtrudniejszym okresie, jakim jest zima. Projekt obejmuje przeprowadzenie szkoleń, pogadanek i prezentacji multimedialnych w tematach objętych akcją, „Okres lęgowych ptaków” oraz

„Pomóżmy ptakom przetrwać zimę”. Dla szkół przekazane zostaną budki lęgowe dla ptaków a następnie karmniki. Opracowane zostaną, wykonane i przekazane szkołom tematyczne ulotki.

Odbiorcy projektu:

30 placówek oświatowych - Szkoły Podstawowe, Gimnazja, Gminne Ośrodki Kultury

Współorganizatorzy projektu:

Uczestniczące w Akcji szkoły – młodzież, nauczyciele, rodzice, Gminne Ośrodki Kultury, Samorządy Lokalne, Zakłady Budżetowe, Ochotnicza Straż Pożarna, Związek Gmin Karkonoskich, sympatycy.

Ogólny roczny budżet projektu:

2500,00 zł

Źródła finansowania:

Budżet miasta, udział własny DZPK - praca specjalistów, dofinansowanie z Urzędów Gmin, koszty własne Zakładów Budżetowych i Ochotniczej Straży Pożarnej.

6.4.9. Media

Działania na rzecz przyrody są zauważane w lokalnych mediach, a w szczególności: Tygodniku Jelonka, Nowinach Jeleniogórskich, Muzycznym Radio Jelenia Góra, lokalnej telewizji DAMI. Dziennikarze współpracują z pismami wydawanymi przez organizacje lub czasopisma o profilu przyrodniczym i regionalnym, np. Karkonosze. Wskazane jest większe zaangażowanie mediów w sprawy związane z edukacją ekologiczną, np. poprzez zapraszanie ich przedstawicieli do czynnego, nie tylko w formie obserwatorów, uczestnictwa w spotkaniach na temat edukacji ekologicznej.

7. Lista szczegółowych przedsięwzięć i projektów z zakresu edukacji ekologicznej i komunikacji społecznej w Jeleniej Górze planowanych w latach 2010-2014

W tej części opracowania przedstawione są proponowane szczegółowe przedsięwzięcia i projekty z zakresu edukacji ekologicznej i komunikacji społecznej planowane w latach 2010-2014. Działania te odpowiadają celom operacyjnym oraz zadaniom zaplanowanym w „Programie Ochrony Środowiska dla Miasta Jeleniej Góry na lata 2008-2012”. W opisie przedstawiony jest podmiot odpowiedzialny za realizację każdego zadania, charakter i cele zadania, odbiorcy i partnerzy projektu, ewentualne uwagi, oraz, tam gdzie jest to wiadome, szacowany ogólny budżet planowanego zadania i pożądane źródła finansowania zadania.

7. 1. Cel operacyjny E1: „Jelenia Góra-międzynarodowym centrum edukacji ekologicznej”: „Rozszerzenie funkcji edukacyjnych Muzeum Przyrodniczego w Jeleniej Górze”

W ramach celu operacyjnego „Jelenia Góra-międzynarodowym centrum edukacji ekologicznej” kluczowym zadaniem jest „Rozszerzenie funkcji edukacyjnych Muzeum

Przyrodniczego w Jeleniej Górze”. Strategiczne działania w ramach realizacji tego zadania, które zostały zapisane w „Programie Ochrony Środowiska na lata 2008-2012” są wymienione poniżej:

- opracowanie i realizacja projektu nowych wystaw czasowych,
- rozwijanie działalności naukowej poprzez udokumentowanie (zbieranie informacji i okazów) stanu środowiska przyrodniczego regionu oraz kreowanie ośrodka skupiającego inteligencję przyrodniczą,
- likwidacja starych wystaw, zakup nowych gablot, aranżacja plastyczna, reklama nowego oblicza muzeum,
- opracowanie i realizacja projektu nowych wystaw stałych,
- stworzenie i aktualizowanie powszechnie dostępnej bazy danych o walorach przyrodniczych regionu,
- stworzenie i wyposażenie Sali do zajęć edukacyjnych z dziećmi i młodzieżą,
- stworzenie bazy technicznej do redagowania wydawnictw przyrodniczych dotyczących regionu.

Za efekty zrealizowanego zadania strategicznego uznaje się:

- podnoszenie świadomości ekologicznej w społeczeństwie, a w rezultacie większe poszanowanie przyrody regionu,
- zwiększenie atrakcyjności Muzeum, Uzdrawiska Cieplice i regionu,
- unowocześnienie wystaw stałych w Muzeum i przybliżenie ich do poziomu standardów europejskich, to jest przynajmniej do poziomu muzeów niemieckich i czeskich w Euroregionie Nysa,
- lepsze poznanie i udokumentowanie walorów przyrodniczych regionu.

W nawiązaniu do zaplanowanych jak wyżej działań strategicznych zorientowanych na osiągnięcie celów: „Jelenia Góra jako międzynarodowe centrum edukacji ekologicznej”, a zarazem podniesienia świadomości ekologicznej w społeczeństwie, w latach 2010-2014 Muzeum Przyrodnicze realizuje i planuje szereg konkretnych projektów stanowiących uszczegółwienie wyżej wymienionych zadań. Projekty te przedstawiono poniżej w osobnych punktach.

7.1.1. Karkonoska Wystawa i Giełda Mineralów, Skał i Skamieniałości

Podmiot odpowiedzialny za realizację zadania:

Muzeum Przyrodnicze w Jeleniej Górze

Charakter i cel projektu:

Jest to impreza cykliczna, o charakterze edukacyjno - rozrywkowym. Odbywa się w Muzeum Przyrodniczym dwa razy w roku -w maju i we wrześniu i jest wpisana do ogólnopolskiego kalendarza giełd. Celem tego działania jest popularyzacja wiedzy na temat minerałów i skał a także skamieniałości występujących na świecie. Odwiedzający wystawę mogą obejrzeć cenne zbiory kolekcjonerów, oraz kupić okazy przez nich oferowane.

Odbiorcy i partnerzy projektu:

Impreza cieszy się dużą popularnością. Kolekcjonerzy z Polski i innych krajów europejskich prezentują swoje zbiory, a część z nich wystawiają do sprzedaży,

najciekawsze stoiska są nagradzane przez organizatora. Muzeum pozyskuje też w ten sposób eksponaty do swoich zbiorów. Ilość osób odwiedzających w ciągu dwóch edycji wynosi od 1.000 - 2.000 osób. Współorganizatorami wystawy są kolekcjonerzy i zbieracze skał, minerałów i skamieniałości.

Szacunkowy roczny budżet projektu:

5.000,00 zł

Pożądane źródła finansowania:

Urząd Miasta Jelenia Góra, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu.

7.1.2. Cykl tzw. "czwartkowych" prelekcji o tematyce przyrodniczo – podróżniczej w Muzeum Przyrodniczym w Jeleniej Górze

Podmiot odpowiedzialny za realizację zadania:

Muzeum Przyrodnicze w Jeleniej Górze

Charakter i cel projektu:

Jest to projekt cykliczny, realizowany w ciągu całego roku (za wyjątkiem okresu wakacyjnego). Spotkania odbywają się w każdy czwartek. Celem projektu jest popularyzacja wiedzy o świecie, przyrodzie, ekologii i ochronie przyrody.

Odbiorcy i partnerzy projektu:

Zorganizowano już ok. 1.000 prelekcji, które prowadzili podróżnicy, naukowcy, miłośnicy przyrody, ekolodzy itp.. Jest to impreza ciesząca się niesłabnącym zainteresowaniem odbiorców, łącznie na wszystkich prelekcjach uczestniczyło dotychczas około 40.000 osób. Jednorazowo w każdym spotkaniu bierze udział ok. 30 - 60 osób.

Współorganizatorami i partnerami w tym działaniu są instytuty badawcze oraz naukowcy. Jest to impreza o wieloletniej tradycji naśladowana już przez inne instytucje w Jeleniej Górze (Osiedlowy Dom Kultury, Książnica Karkonoska).

Szacunkowy roczny budżet projektu:

7.000,00 zł

Pożądane źródła finansowania:

Urząd Miasta Jelenia Góra, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu.

7.1.3. Wystawa czasowa "Fotografia dzikiej przyrody"

Podmiot odpowiedzialny za realizację zadania:

Muzeum Przyrodnicze w Jeleniej Górze

Charakter i cel projektu:

Wystawa odbywa się corocznie w Muzeum Przyrodniczym w Jeleniej Górze w miesiącu wrześniu. Celem przedsięwzięcia jest prezentacja najlepszych fotografii dzikiej przyrody na świecie z edycji konkursu z roku poprzedniego (Konkurs Wildlife Photographer of the Years organizowany przez BBC Wildlife Magazine i Natural History Museum w Londynie). Jest to najciekawsza na świecie ekspozycja, skupiająca największe forum

fotografów dzikiej przyrody na świecie, ekspozycja wędrująca po Europie, także po Polsce, corocznie prezentowane jest około 100 nagrodzonych w konkursie prac, mieszkańcy naszego regionu mogą obejrzeć te arcydzieła sztuki fotograficznej.

Odbiorcy i partnerzy projektu:

Corocznie wystawę odwiedza około 3.000 osób. Organizatorem wystawy jest Wildlife Photographer of the Years (na Polskę Agencja Zegart, natomiast partnerami są muzea w Polsce w tym Muzeum Przyrodnicze w Jeleniej Górze).

Szacunkowy roczny budżet projektu:

200.000,00 zł

Pożądane źródła finansowania:

Urząd Miasta Jelenia Góra, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu.

7.1.4. Cykl wystaw fotograficznych, pt. "Przyroda Kresów"

Podmiot odpowiedzialny za realizację zadania:

Muzeum Przyrodnicze w Jeleniej Górze

Charakter i cel projektu:

Wystawy te organizowane są corocznie w Muzeum Przyrodniczym w Jeleniej Górze w miesiącu listopadzie. Celem projektu jest prezentacja piękna Kresów dawnej Rzeczypospolitej, (obecne tereny zachodniej Ukrainy, Białorusi i Litwy) oraz popularyzacja wiedzy o przyrodzie tych obszarów. Ekspozycja fotograficzna przygotowana z fotografii wykonywanych podczas wypraw w tamte rejony, na ekspozycji prezentowane jest około 30-40 fotografii 3 -5 autorów. Jest to nowy cykl wystaw w Muzeum Przyrodniczym w Jeleniej Górze.

Odbiorcy i partnerzy projektu:

Wystawę odwiedza średnio od 1.000 - 2.000 osób. Organizatorem wystawy jest Muzeum Przyrodnicze w Jeleniej Górze we współpracy z Towarzystwem Miłośników Lwowa i Kresów Południowo - Wschodnich, Oddział w Jeleniej Górze.

Szacunkowy roczny budżet projektu:

Od 6.000,00 do 8.000,00 zł

Pożądane źródła finansowania:

Urząd Miasta Jelenia Góra, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu.

7.1.5. Konkurs i wystawa "Znam przyrodę mojego miasta i regionu"

Podmiot odpowiedzialny za realizację zadania:

Muzeum Przyrodnicze w Jeleniej Górze

Charakter i cel projektu:

Jest to impreza cykliczna, coroczna, realizowana w miesiącach wrzesień – grudzień przez Muzeum Przyrodnicze. Celem projektu jest popularyzacja wiedzy o przyrodzie regionu wśród dzieci szkół Kotliny Jeleniogórskiej. We wrześniu ogłaszany jest konkurs w szkołach, prace w formacie A4 napływają do Muzeum do końca października, na początku listopada odbywa się posiedzenie jury, na początku grudnia odbywa się wernisaż wystawy pokonkursowej połączony z rozdaniem nagród, ekspozycja prezentowana jest przez około 1 do 3 miesięcy. Nagrodzone prace są publikowane w czasopiśmie "Ogród Ducha Gór".

Odbiorcy i partnerzy projektu:

W konkursie bierze udział od 100 do 200 uczniów pod opieką nauczycieli. Wystawę organizuje Muzeum Przyrodnicze w Jeleniej Górze we współpracy ze Szkołami Podstawowymi Kotliny Jeleniogórskiej.

Szacunkowy roczny budżet projektu:

6.000,00, zł

Pożądane źródła finansowania:

Urząd Miasta Jelenia Góra, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu.

7.1.6. Publikacja kwartalnika "Ogród Ducha Gór"

Podmiot odpowiedzialny za realizację zadania:

Muzeum Przyrodnicze w Jeleniej Górze

Charakter i cel projektu:

Czasopismo skierowane do miłośników natury, ekologii, ochrony przyrody i muzealnictwa przyrodniczego, przygotowane przez zespół redakcyjny na podstawie materiałów dostarczanych przez osoby zajmujące się ekologią, ochroną przyrody i muzealnictwem przyrodniczym a także historią badań przyrodniczych regionu, nakład 1.500 egz. Jest to pismo popularne uzupełniające czasopismo naukowe "Przyroda Sudetów".

Odbiorcy i partnerzy projektu:

1500 odbiorców, szacunkowo 4.000 czytelników. Partnerami projektu są miłośnicy przyrody i ekologii, przyrodniczy, nauczyciele.

Szacunkowy roczny budżet projektu:

12.000,00 zł

Pożądane źródła finansowania:

Urząd Miasta Jelenia Góra, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu.

7.1.7. Plener plastyczny pt. "Przyroda jak malowana"

Podmiot odpowiedzialny za realizację zadania:

Muzeum Przyrodnicze w Jeleniej Górze

Charakter i cel projektu:

W ramach projektu uczniowie liceów plastycznych pod opieką nauczycieli biorą udział w plenerze artystycznym o tematyce przyrodniczej.

Jest to impreza cykliczna, coroczna, organizowana w maju w mieście Jelenia Góra i okolicach. Celem projektu jest popularyzacja w środowisku uczniów szkół plastycznych tematyki przyrodniczej. Prace powstałe na plenerze służą jako ilustracje do wydawnictw na temat regionu.

Odbiorcy i partnerzy projektu:

W projekcie może brać udział od 15 do 50 uczniów pod kierunkiem nauczycieli. Plener organizowany jest przez Muzeum Przyrodnicze w Jeleniej Górze we współpracy z Liceum Plastycznym w Jeleniej Górze.

Szacunkowy budżet projektu:

3.000,00 zł

Pożądane źródła finansowania:

Urząd Miasta Jelenia Góra, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu, Miasto Jelenia Góra.

7.1.8. Przegląd filmów amatorskich o tematyce przyrodniczej

Podmiot odpowiedzialny za realizację zadania:

Muzeum Przyrodnicze w Jeleniej Górze

Charakter i cel projektu:

Impreza cykliczna odbywająca się w Muzeum Przyrodniczym w Jeleniej Górze o charakterze konkursu i prezentacji, organizowana w miesiącu wrześniu. Celem projektu jest popularyzacja ekologii, ochrony przyrody i tematyki przyrodniczej. Działania w projekcie: rozpisanie konkursu (kwiecień), nadsyłanie filmów (czerwiec), prezentacja i konkurs oraz rozdanie nagród (wrzesień). Nagrodzone filmy będą służyły do celów edukacyjnych.

Odbiorcy i partnerzy projektu:

20-30 realizatorów, do 8.000 obserwatorów.

Szacunkowy budżet projektu:

4.000,00 zł

Pożądane źródła finansowania:

Urząd Miasta Jelenia Góra, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu, Miasto Jelenia Góra.

7.2. Cel operacyjny nr E2: Podniesienie świadomości ekologicznej wśród jeleniogórskiej społeczności

7.2.1. Promocja Programu Edukacji Ekologicznej

Podmiot odpowiedzialny za realizację zadania:

Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa Urzędu Miasta Jelenia Góra , Wydział Promocji Urzędu Miasta Jelenia Góra

Propozycje działań o charakterze promocyjnym:

- konkurs na logo Programu Edukacji Ekologicznej
- materiały promocyjne
- ulotki
- torby ekologiczne - długopisy ekologiczne: jako długopisy używane w mieście Jelenia Góra (wykonawca: Wydział Promocji w Jeleniej Górze)
- systematyczne zamieszczanie informacji na stronie ISI-EKO dotyczących realizowanych przedsięwzięć/projektów w ramach programu
- wydanie kalendarza edukacyjnego z logo programu i przykładowymi scenariuszami zajęć
- materiały o Jeleniej Górze na papierze makulaturowym lub papier ze znakiem niebieskiego anioła (mapy, informatory, biuletyn)
- uczestnictwo w zielonych zamówieniach ekologicznych (patrz punkt 3.1 Programu).

Poszczególne rozbudowane elementy działania zostały omówione w opisach konkretnych projektów (konkurs na logo w punkcie 7.2.6.; zamieszczanie informacji na stronie ISI-EKO w punkcie 7.3.1)

7.2.2. Badania stanu świadomości ekologicznej

Podmiot odpowiedzialny za realizację zadania:

Urząd Miasta Jelenia Góra, Uniwersytet Ekonomiczny, Politechnika Wrocławska

Cel i charakter działania:

Badania ankietowe mieszkańców Jeleniej Góry w tym uczniów szkół oraz studentów z terenu Miasta Jeleniej Góry w celu pozyskania informacji na temat świadomości ekologicznej. Dodatkowym celem badań będzie zainteresowanie tematyką edukacji ekologicznej przebadanych respondentów. Pierwsze badania rozpoczną się w roku 2010 a kolejne w 2014, w celu sprawdzenia wpływu Programu na zachowania ekologiczne mieszkańców Jeleniej Góry.

Zgodnie z przedstawioną w listopadzie 2009 r. przez Politechnikę Wrocławską koncepcją przeprowadzenia badań miałyby one na celu:

- określenie poziomu świadomości ekologicznej społeczności Miasta Jeleniej Góry,
- stworzenie wytycznych oraz modelu do określenia poziomu świadomości ekologicznej.

Uwagi:

Przedstawiciele Koła Naukowego Ekofilia podkreślają, że już w 2004 r wspólnie z Biurem Edukacji Ekologicznej Ministerstwa Środowiska rozpoczęto badania poziomu świadomości ekologicznej wśród młodzieży i dorosłych we Wrocławiu i Jeleniej Górze. Ze względu na prowadzenie niniejszych badań przez różne jednostki na terenie Polski w różny sposób, wyniki nie są możliwe do porównania. Próba określenia poziomu świadomości ekologicznej musi być dostosowana do określenia dla danego środowiska z uwzględnieniem jego wiedzy, zachowania jak również wrażliwości. Projekt ma na celu określenie wytycznych z określeniem metody do określenia poziomu świadomości ekologicznej wraz z ich rozpowszechnieniem.

Ogólny budżet projektu:

ok. 6.500,00 zł rocznie

Źródła finansowania:

Wojewódzki i Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska Gospodarki Wodnej, budżet miasta Jelenia Góra

7.2.3. Euroregionalne Spotkania Ekologiczne

Podmiot odpowiedzialny za realizację zadania:

Dolnośląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego

Charakter projektu:

Jest to zadanie realizowane w cyklu rocznym w ramach którego podejmowane będą następujące działania z zakresu edukacji ekologicznej:

- 1) Jarmarki i kiermasz ekologiczny – lipiec –wrzesień.
- 2) Warsztaty edukacji ekologicznej (7 warsztatów) – październik
- 3) Forum rolnictwa ekologicznego – grudzień.

Cele projektu:

- promocja produktów ekologicznych i gospodarstw ekologicznych,
- propagowanie modelu zdrowego i aktywnego stylu życia,
- wzrost świadomości roli, jaką przeciętny człowiek może odgrywać w ochronie przyrody,
- wystawa rolnictwa ekologicznego i prezentacja organizacji ekologicznych,
- pogłębienie świadomości ekologicznej wśród lokalnej społeczności, w szczególności wśród dzieci i młodzieży, poprzez edukację ekologiczną np. zagospodarowanie odpadów i rozsądne gospodarowanie zasobami przyrody oraz podkreślanie wpływu stanu środowiska naturalnego na zdrowie człowieka,
- uwrażliwienie dzieci i młodzieży na stan środowiska naturalnego,
- uświadamianie dbania o ekologię i eliminowanie zagrożeń wynikających z różnych działań człowieka,
- promowanie i wspieranie sztuki ludowej,
- pobudzanie aktywności kobiet w zakresie rzemiosła ludowego, ze wskazaniem na możliwości pozyskiwania dodatkowych źródeł dochodów z działalności wytwórczej,
- zaangażowanie lokalnych społeczności oraz jednostki administracji samorządowej w działania prowadzące do polepszenia stanu środowiska.

Organizacja „Euroregionalnych Spotkań Ekologicznych” tworzy ponadto możliwość degustacji oraz zaopatrzenia mieszkańców naszego Euroregionu w ekologiczne produkty rolne tzw. zdrową żywność, czyli żywność pochodzącą z upraw na które nie stosuje się środków ochrony roślin, nawozów mineralnych, pozyskaną od zwierząt wypasanych na łąkach, korzystających ze świeżego powietrza, ruchu i światła, a więc żywność otrzymaną, przetworzoną i przechowywaną wyłącznie w naturalny sposób.

Odbiorcy projektu:

- uczestnicy imprez masowych tj. jarmarków i kiermaszy ekologicznych –około 5.800 osób
- uczestnicy cyklu 7 szkoleń-warsztatów dla producentów rolnych, uczniów placówek oświatowych i doradców pt. „Ekologia w teorii i praktyce” – około 100 osób
- uczestnicy Forum Rolnictwa Ekologicznego na Dolnym Śląsku dla grupy producentów rolnych i pracowników służb rolnych z Polski, Czech i Niemiec – około 100 osób.

W ramach Spotkań przewidziany jest druk materiałów poligraficznych o tematyce ekologicznej i ochronie środowiska, ulotek i broszur zróżnicowanych w trzech blokach cenowych oraz zaproszenia i plakaty na Kiermasz Ekologiczny w łącznym nakładzie 4.000 sztuk.

Współorganizatorzy i partnerzy zadania:

- Urząd Miasta w Jeleniej Górze
- Starostwo Powiatowe w Jeleniej Górze
- Urząd Gminy w Mysłakowicach
- Urząd Miasta i Gminy w Świeradowie
- Powiatowa Rada Kół Gospodyń Wiejskich w Bolesławcu
- Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Chełmska Śląskiego
- Tkacze Śląscy
- Starostwo Powiatowe w Kamiennej Górze
- Urząd Miasta i Gminy w Mińsku.

Ogólny budżet projektu:

59.700,00 zł

Pożądane źródła finansowania:

- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu
- Urząd Miasta w Jeleniej Górze
- Starostwo Powiatowe w Jeleniej Górze
- Dolnośląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego we Wrocławiu

7.2.4. Międzynarodowe warsztaty pszczelarskie: Program edukacji ekologicznej – „Pszczola, czynnik ochrony naturalnego środowiska przyrodniczego”

Podmiot odpowiedzialny za realizację zadania:

Regionalny Związek Pszczelarzy w Jeleniej Górze

Charakter projektu:

Na międzynarodowe warsztaty pszczelarskie składają się:

- wykłady
- konkursy dla dzieci i młodzieży – temat biologia pszczoły, zapylenie roślin, ochrona roślin przed wyginieciem
- targi promocyjne produktów pszczelich
- wystawy pszczelarskie i sprzętu pasiecznego, plansz „jak chronić przyrodę”
- lekcje przyrodnicze w „Pasiece Karkonoskiej” i Szkoleniowej RZP
- wycieczki do pasiek
- nasadzenie drzewek i krzewów miododajnych i ozdobnych.

Cele projektu:

- hamowanie procesu ginięcia roślin dziko żyjących w górach poprzez odbudowę i rozbudowę pasiek nastąpi poprawa zapylenia roślin,
- ochrona i przywracanie zdolności do samoistnego odnawiania się ekosystemów leśnych i łąkowych,
- popularyzacja tematyki przyrodniczej i ekologicznej poprzez powołanie i przeszkolenie grup młodych ekologów.

Odbiorcy projektu:

Pszczelarze, grupy defaworyzowane, wczasowicze, turyści, ekolodzy, lekarze zajmujący się apiterapią, dzieci, młodzież, mieszkańcy Jeleniej Góry.

Współorganizatorzy i partnerzy projektu:

- Komitet Organizacyjny 15 osób
- Prezesi zarządów kół pszczelarzy (10 osób)
- Związek Pszczelarzy z Saksonii (Niemcy)
- Związek Pszczelarzy w Libercu
- Pasieka Hodowlana z Berlina Heinz Dehn
- Pasieki zarodowe i hodowlane z całej Polski

Ogólny roczny budżet projektu:

72.000,00 zł.

Pożądane źródła finansowania:

- Urząd Miasta Jelenia Góra
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- Urząd Marszałkowski
- Środki własne

7.2.5. Cykliczne seminaria na temat wymiany doświadczeń w zakresie edukacji ekologicznej

Podmiot odpowiedzialny za realizację zadania:

Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa Urzędu Miasta Jelenia Góra, Dolnośląski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli we Wrocławiu Filia w Jeleniej Górze, Kolegium Karkonoskie

Charakter i cel działania:

Cykliczne seminaria na temat wymiany doświadczeń w zakresie edukacji ekologicznej. Celem seminariów jest usprawnianie form dokształcania i podniesienia standardów kształcenia w zakresie edukacji ekologicznej, a także aktualizowanie Programu Edukacji Ekologicznej dla Miasta Jeleniej Góry.

Spotkania przyczynią się do stworzenia warunków dla sprawnego i skutecznego przepływu informacji, wymiany doświadczeń i kompetencji tak wewnątrz sektora szkolnictwa jak i pomiędzy tym sektorem a organizacjami pozarządowymi, mediami a przede wszystkim z samorządem lokalnym i administracją.

Odbiorcy projektu:

przedstawiciele uczelni, nauczyciele praktycy, studenci, przedstawiciele organizacji pozarządowych i instytucji, mediów, głównie lokalnych, zainteresowani przedstawiciele społeczeństwa lokalnego (20-30 osób)

Partnerzy w realizacji działania:

placówki oświatowe, wyższe uczelnie, organizacje pozarządowe

Szacunkowy roczny budżet projektu:

3500,00 zł

Źródła finansowania:

Urząd Miasta Jelenia Góra

7.2.6. Konkursy związane z edukacją ekologiczną

W ramach tego przedsięwzięcia planowane jest wspieranie i promowanie konkursów organizowanych przez placówki oświatowe, domy kultury, organizacje pozarządowe i inne jednostki zgodnie z planami nakreślonymi w punkcie 6 opracowania oraz powyżej. Zachęca się również do organizowania nowych konkursów. Wśród dodatkowych konkursów proponuje się:

1) Konkurs na logo Programu Edukacji Ekologicznej

Podmiot odpowiedzialny za realizację zadania: Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa Urzędu Miasta Jelenia Góra,

Charakter i cel konkursu:

Celem tego działania jest: wyłonienie logo dla Programu Edukacji Ekologicznej dla Miasta Jelenia Góra, uwrażliwienie dzieci i społeczności lokalnej na problemy ekologiczne, umożliwienie uczniom wyrażenie odczuć i refleksji dotyczących ochrony środowiska oraz rozwijanie twórczej aktywności dzieci w zakresie edukacji ekologicznej. Logo programu może być umieszczane na dokumentach dotyczących edukacji

ekologicznej. Efektem działania będzie zwrócenie uwagi na działania związane z edukacją ekologiczną, promocja miasta oraz Programu.

Odbiorcy projektu:

Uczniowie placówek oświatowych, pośrednio mieszkańcy miasta.

2) Konkurs: Zbiórka makulatury

Podmiot odpowiedzialny za realizację zadania:

Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa Urzędu Miasta Jelenia Góra, Dolnośląski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli we Wrocławiu Filia w Jeleniej Górze

Charakter i cel konkursu:

Celem tego działania jest kształtowanie właściwych nawyków w realizacji selektywnej zbiórki odpadów, integrowanie i aktywizowanie mieszkańców w systemie segregacji odpadów oraz podniesienie świadomości dzieci, młodzieży jak i społeczności lokalnej na temat ochrony środowiska i selektywnej gospodarki odpadami.

Odbiorcy konkursu:

studenci wyższych szkół, uczniowie i nauczyciele szkół i przedszkoli jeleniogórskich, a poprzez nich pośrednio również dorosła część naszego społeczeństwa.

7.2.7. Oznaczanie drzew tabliczkami tożsamości

Podmiot odpowiedzialny za realizację zadania:

Dolnośląski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli we Wrocławiu Filia w Jeleniej Górze, Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa Urzędu Miasta Jelenia Góra.

Cel działania:

zwrócenie uwagi na drzewa cenne pod względem przyrodniczym, kulturowym, sentymentalnym, rozbudzenie potrzeby kontaktu z przyrodą, wyrabianie szacunku dla przyrody i jej piękna, uczestnictwo w działaniach mających na celu ochronę i zapobieganie dewastacji drzewostanu miejskiego, rozwijanie poczucia odpowiedzialności za powierzone drzewa, kształtowanie postaw sprzyjających zachowaniu walorów krajobrazu i przyrody oraz świadomości odpowiedzialności za jakość środowiska, wzrost świadomości ekologicznej, wzmocnienie emocjonalnych powiązań uczniów z przyrodą oraz ochroną drzewostanu na terenie miasta

Odbiorcy:

uczniowie i nauczyciele placówek oświatowych, a pośrednio mieszkańcy miasta

7.2.8. „Ekologia w bibliotece publicznej – kontynuacja”

Podmiot odpowiedzialny za realizację działania:

Książnica Karkonoska

Cel projektu:

- 1) Wychowywanie młodych ludzi w pełnej świadomości, odpowiedzialności i zainteresowaniu problematyką ekologiczną.
- 2) Umożliwienie zdobywania i poszerzania wiedzy, nabywania umiejętności zachowań potrzebnych do ochrony i poprawy stanu środowiska naturalnego,
- 3) Wytworzenie nowych wzorów zachowań prośrodowiskowych.
- 4) Rozbudzenie w najmłodszych czytelnikach świadomości ekologicznej i przełożenie jej na zachowania życia codziennego w trosce o zachowanie czystego środowiska i dbania o zdrowie.
- 5) Kompleksowe poruszanie tematów ekologicznych z wykorzystaniem zmysłów oraz nowoczesnej technologii, połączenie zabaw ruchowych i plastycznych z pokazami i projekcjami.
- 6) Prezentacja walorów przyrodniczych oraz zagrożeń i problemów środowiska naturalnego Kotliny Jeleniogórskiej, promowanie form aktywnego spędzania wolnego czasu.
- 7) Zachęcanie do własnych badań, obserwacji i zdobywania doświadczeń w oparciu sprzęt techniczny, multimedia i pomoce dydaktyczne

Charakter projektu:

Realizacja projektu obejmuje następujące działania:

- zakup książek, multimediiów, filmów, map ściennych i innych materiałów edukacyjnych i sprzętu technicznego oraz wyposażenia,
- prenumeratę czasopism o tematyce ekologicznej: 43 tytuły,
- warsztaty ekologiczno-przyrodnicze „Ziemia dla ludzi – ludzie dla Ziemi”,
- konkurs wiedzy ekologiczno-krajoznawczej,
- kontynuację prac nad tworzeniem Ekologicznego Serwisu Prasy Regionalnej,
- organizację warsztatów fotografii cyfrowej „Obiektywem w przyrodę”,
- konkurs fotograficzny o tematyce przyrodniczej „Obiektyw-na przyrody uroda”,
- spotkania z cyklu „Ekologia moja pasja”, które mają na celu zapoznanie dzieci i młodzieży z osobami, które w swoim życiu kierują się ekologią, myśleniem o przyrodzie, którzy mogą być wzorem do naśladowania w życiu codziennym. Pasje bywają zaraźliwe, organizatorzy liczą, że kontakt z osobą, która praktycznie i świadomie żyje w zgodzie, poszanowaniu dla przyrody może stać się inspiracją dla młodych ludzi oraz ciekawą formą zajęć dla osób niedowidzących.
- „Przyroda bez granic” – wydawnictwo edukacyjne, kierowane do dzieci i młodzieży, w którym zawarte zostaną informacje na temat parków narodowych, parków krajobrazowych, rezerwatów przyrody pomników przyrody na terenie Kotliny Jeleniogórskiej oraz Karkonoszy polskich i czeskich,
- zorganizowanie wycieczki ekologicznej dla dwóch grup dzieci i młodzieży, której celem będzie zapoznanie uczestników z działalnością oczyszczalni ścieków oraz z Karkonoskim Centrum Zarządzania Odpadami.

Ogólny roczny budżet projektu:

63 928,00 zł.

Źródła finansowania:

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu.

7.2.9. Kontrolowane udostępnianie terenów cennych przyrodniczo w celach edukacyjnych

Podmiot odpowiedzialny za wykonanie zadania:

Wydział Kultury, Sportu i Turystyki, Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa Urzędu Miasta w Jeleniej Górze

Charakter i cel działania:

Działanie obejmuje:

- renowację, modernizację i konserwację wież widokowych na Górze Strzeleckiej, Wzgórzu Krzywoustego, Baszty przy Kościele Św. Anny, Baszty Zamkowej,
- wyznaczenie nowych ścieżek edukacyjnych.

Uwagi:

W latach 2004-2006 utworzono ścieżkę przyrodniczo-historyczną Wzgórze Kościuszki; wybudowano edukacyjną ścieżkę przyrodniczą na terenie projektowanego użytku w strefie źródłiskowej potoku Pijawnik oraz dokonano renowacji przekroju geologicznego w Parku Kościuszki.

Szacowany budżet zadania:

Budżet lata 2008-2012 wynosił 2 330 000,00 zł, w tym 60 000,00 zł na wyznaczanie nowych ścieżek edukacyjnych.

Źródła finansowania:

Gminny Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, budżet miasta, fundusze pomocowe Unii Europejskiej.

7.2.10. Współpraca z organizacjami i stowarzyszeniami ekologicznymi „non profit” w zakresie ochrony czynnej obiektów i obszarów przyrodniczych oraz w edukacji ekologicznej

Podmiot odpowiedzialny:

Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa Urzędu Miasta w Jeleniej Górze

Cel i charakter zadania:

- tworzenie płaszczyzny współpracy z pozarządowymi organizacjami zajmującymi się edukacją ekologiczną
- wspieranie wybranych projektów realizowanych przez pozarządowe organizacje ekologiczne
- zapewnienie udziału przedstawicieli pozarządowych organizacji ekologicznych we wszystkich gremiach podejmujących decyzje dotyczące ochrony środowiska.

Budżet zadania:

600 000,00 zł (100 000,00 zł rocznie)

Źródła finansowania:

Urząd Miasta Jelenia Góra, środki pomocowe krajowe i zagraniczne

Uwagi:

Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa Urzędu Miasta w Jeleniej Górze w dalszym ciągu zamierza współpracować z dotychczas wspieranymi organizacjami:

- Fundacja „Arka”: dofinansowanie druku plakatów w akcjach „Pomóż potrąconym”, „Kochasz dzieci, nie pal śmieci”, „Nie trujcie”
- Fundacja „Nasza Ziemia”
- Rada Przyjaciół Harcerstwa
- Towarzystwo Opieki nad Zwierzętami w Polsce, Oddział Jelenia Góra
- Fundacja Kultury Ekologicznej

Ponadto Wydział jest otwarty na współpracę z innymi organizacjami, poza tymi wymienionymi w Programie Edukacji Ekologicznej dla Miasta Jeleniej Góry.

Urząd miasta każdego roku organizuje konkursy dla organizacji pozarządowych na realizację zadania z zakresu edukacji ekologicznej.

7.2.11. Czerwcowe spotkania ekologiczne „Pamiętaj o NAS”

Nazwa „Pamiętaj o NAS” zaczerpnięta została z tytułu programu ekologicznego realizowanego na terenie miasta. „Pamiętaj o Nas” czyli o przyrodzie, dzieciach, młodzieży dorosłych. Nazwa działania może ulec zmianie.

Podmiot odpowiedzialny:

Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa Urzędu Miasta Jelenia Góra, Dolnośląski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli we Wrocławiu Filia w Jeleniej Górze, Kolegium Karkonoskie.

Charakter i cel działania:

Celem działania jest zintegrowanie przedsięwzięć prowadzonych przez placówki oświatowe o charakterze ekologicznym na terenie miasta. Przyczyni się to do stworzenia warunków dla sprawnego i skutecznego przepływu informacji, wymiany doświadczeń, promocji dobrych praktyk w zakresie edukacji ekologicznej realizowanych przez placówki.. W trakcie czerwcowych spotkań będą odbywały się imprezy szkolne (zaplanowane i realizowane przez szkoły), zgłoszone do Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa Urzędu Miasta w Jeleniej Górze celem rozpropagowania ich w środowisku lokalnym. Będzie to również czas na podsumowanie cyklicznych konkursów organizowanych przez Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa Urzędu Miasta w Jeleniej Górze wraz z partnerami. Czerwcowe spotkania będą realizowane pod hasłem „**DZIECKO UCZY**” (a child teaches) zdefiniowanym jako: „Świadome i konsekwentne działanie dziecka, mające na celu zmianę złych nawyków i postaw innych (rówieśników i dorosłych) na te bardziej przyjazne drugiemu człowiekowi i środowisku.” (Bogucka 2001). Dzięki temu społeczność szkolna będzie pośrednio wpływała na podniesienie świadomości społeczności lokalnej.

Odbiorcy:

Placówki oświatowe, a pośrednio społeczność lokalna.

7.3. Cel operacyjny nr K1: Udostępnianie informacji o stanie środowiska

7.3.1. *Utrzymywanie systemu informowania społeczeństwa o stanie środowiska w mieście i trendach jego zmian*

Podmiot odpowiedzialny:

Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa Urzędu Miasta w Jeleniej Górze

Cel i charakter zadania:

- publiczne udostępnianie informacji o stanie środowiska
- ciągłe aktualizowanie bazy danych
- rozbudowa i modernizacja strony internetowej ISI EKO

Między innymi, na stronie internetowej ISI EKO będą umieszczone informacje na temat Programu Edukacji Ekologicznej.

Odbiorcy:

Mieszkańcy miasta Jelenia Góra

Partnerzy w realizacji zadania:

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna, niezależni eksperci.

Budżet zadania:

25 000,00 zł (5 000,00 zł rocznie)

Źródła finansowania:

Urząd Miasta Jelenia Góra, Gminny Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

7.3.2. *Działalność informacyjna o walorach przyrodniczych Jeleniej Góry*

Podmiot odpowiedzialny:

Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa Urzędu Miasta w Jeleniej Górze, Wydział Kultury, Sportu i Turystyki Urzędu Miasta w Jeleniej Górze

Charakter zadania:

Edycja: folderów i map, tablic informacyjnych, publikacje w massmediach, na stronach internetowych oraz inne formy publikacji, ulotki i plakaty (patrz promocja programu edukacji ekologicznej w punkcie 7.2.1.), dofinansowanie publikacji innych jednostek, na przykład materiałów pokonferencyjnych (Uniwersytet Ekonomiczny, Politechnika Wrocławska, Kolegium Karkonoskie).

Szacowany budżet zadania:

190 000,00 zł (ok. 40 000,00 zł rocznie)

Źródła finansowania:

Urząd Miasta Jelenia Góra, Gminny i Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, środki pomocowe Unii Europejskiej

8. Zbiorcze zestawienie przedsięwzięć z zakresu edukacji ekologicznej planowanych do realizacji w latach 2010 – 2014 w Jeleniej Górze

Zgodnie z celami strategicznymi zawartymi w Programie Ochrony Środowiska dla Miasta Jelenia Góra planuje się następujące zadania:

Tabela 2 Jelenia Góra międzynarodowym centrum edukacji ekologicznej

L/P	Nazwa zadania	Termin realizacji	Podmiot odpowiedzialny	Źródła finansowania
1.	Rozszerzenie funkcji edukacyjnych Muzeum Przyrodniczego w Jeleniej Górze	2010 – 2014	Urząd Miasta – Wydział Kultury, Sportu i Turystyki, Muzeum Przyrodnicze	Fundusze UE. Partnerstwo publiczno-prywatne, budżet państwa, budżet miasta, PFOŚiGW, GFOŚiGW WFOŚiGW

Źródło: „Program Ochrony Środowiska dla Miasta Jelenia Góra”

Tabela 3 Podniesienie świadomości ekologicznej wśród jeleniogórskiej społeczności

L/P	Nazwa zadania	Termin realizacji	Podmiot odpowiedzialny	Źródła finansowania
1.	Kontrolowane udostępnianie terenów cennych przyrodniczo w celach edukacyjnych	2010 - 1014	Wydział Kultury, Sportu i Turystyki. Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa Urzędu Miasta w Jeleniej Górze	GFOŚiGW, budżet miasta, fundusze pomocowe UE
2.	Włączanie organizacji i stowarzyszeń ekologicznych „non profit” do współpracy w ochronie czynnej obiektów i obszarów przyrodniczych oraz w edukacji ekologicznej	2010 - 1014	Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa Urzędu Miasta w Jeleniej Górze,	Budżet miasta, środki pomocowe, krajowe i zagraniczne
3.	Oznaczenie drzew tabliczkami tożsamości	2010 - 1014	Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa Urzędu	PFOŚiGW, GFOŚiGW, budżet miasta

			Miasta w Jeleniej Górze, Dolnośląski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli we Wrocławiu Filia w Jeleniej Górze	
4.	Działania w zakresie edukacji ekologicznej planowane i realizowane w placówkach oświatowych	2010 - 2014	Placówki oświatowe	Środki własne, Rada rodziców PFOŚiGW, GFOŚiGW, budżet miasta, fundusze unijne, sponsorzy
5.	Prowadzenie działalności edukacyjnej w zakresie gospodarki odpadami	2010 -2014	Placówki oświatowe, Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa Urzędu Miasta	Budżet miasta, PFOŚiGW, GFOŚiGW , środki przedsiębiorców, środki organizacji pozarządowych
6.	Promocja Programu Edukacji Ekologicznej	2010 -2014	Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa Urzędu Miasta Jelenia Góra	Budżet miasta, PFOŚiGW, GFOŚiGW
7.	Badania stanu świadomości ekologicznej	2010 oraz 2014	Urząd Miasta Jelenia Góra, Uniwersytet Ekonomiczny	Budżet miasta, PFOŚiGW, GFOŚiGW
8.	Cykliczne seminaria na temat wymiany doświadczeń w zakresie edukacji ekologicznej	2010 -2014	Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa Urzędu Miasta Jelenia Góra, Dolnośląski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli we Wrocławiu Filia w Jeleniej Górze, Kolegium Karkonoskie	Budżet miasta, PFOŚiGW, GFOŚiGW

9.	Konkurs na logo Programu Edukacji Ekologicznej	Jeden raz w okresie 2010 - 2014	Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa Urzędu Miasta Jelenia Góra,	Budżet miasta, PFOŚiGW, GFOŚiGW
10.	Zbiórka makulatury	2010 -2014	Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa Urzędu Miasta Jelenia Góra, Dolnośląski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli we Wrocławiu Filia w Jeleniej Górze	Budżet miasta, PFOŚiGW, GFOŚiGW
11.	Czerwcowe spotkania ekologiczne „Pamiętaj o NAS”	2010 -2014	Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa Urzędu Miasta Jelenia Góra, Dolnośląski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli we Wrocławiu Filia w Jeleniej Górze, Kolegium Karkonoskie	Budżet miasta, PFOŚiGW, GFOŚiGW, sponsorzy
12.	Euroregionalne Spotkania Ekologiczne	2010 -2014	Wojewódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu, Urząd Miasta w Jeleniej Górze, Starostwo Powiatowe w Jeleniej Górze, Dolnośląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego we Wrocławiu

13.	Karkonoska Wystawa i Giełda Mineralów, Skał i Skamieniałości,	2010 -2014	Muzeum Przyrodnicze w Jeleniej Górze	Budżet miasta, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu
14.	Międzynarodowe warsztaty pszczelarskie	2010 -2014	Regionalny Związek Pszczelarzy w Jeleniej Górze	Budżet miasta Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu Urząd Marszałkowski Środki własne
15.	Ekologia w bibliotece publicznej – kontynuacja	2010 -2014	Książnica Karkonoska	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu

Źródło: „Program Ochrony Środowiska dla Miasta Jelenia Góra”, opracowanie własne, badania ankietowe

Tabela 4 Udostępnienie informacji o stanie środowiska

L/P	Nazwa zadania	Termin realizacji	Podmiot odpowiedzialny	Źródła finansowania
1.	Utrzymywanie systemu informowania społeczeństwa o stanie środowiska w mieście i trendach jego zmian	2010 -2014	Urząd Miasta Jelenia Góra, Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa	Budżet miasta, PFOŚiGW, GFOŚiGW
2.	Działalność informacyjna o walorach przyrodniczych Jeleniej Góry	2010 -2014	Urząd Miasta Jelenia Góra (Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa, Wydział Oświaty, Wydział Kultury, Sportu	Budżet miasta, Gminny i Powiatowy FOŚiGW, środki pomocowe UE

			i Turystyki).	
--	--	--	---------------	--

Źródło: „Program Ochrony Środowiska dla Miasta Jelenia Góra”

9. Podsumowanie

Prezentowany Program Edukacji Ekologicznej dla Miasta Jeleniej Góry na lata 2010-2014 uwzględnia dotychczasowe bogate osiągnięcia miasta w tym zakresie, a jednocześnie rysuje spójną wizję kolejnych lat działalności na rzecz edukacji dla zrównoważonego rozwoju. Realizacja zaplanowanych działań umożliwi promocję Miasta Jeleniej Góry jako ośrodka o wysokich walorach przyrodniczych, turystycznych oraz edukacyjnych. Zaplanowane cykliczne spotkania oraz koordynacja działań poprzez dialog zaangażowanych instytucji są koniecznym warunkiem dobrego funkcjonowania Programu.

10. Bibliografia

„Program edukacji ekologicznej dla miasta Jeleniej Góry na lata 2010-2014” sporządzono w oparciu o ankiety, dokumentację, opracowania i pozycje naukowe oraz wywiady. Odnośniki literaturowe zawarte w tekście podano w nawiasach, wyszczególniając tytuł danej pozycji, a w przypadkach bezpośredniego powoływania się na tekst stronę cytowanej pozycji np. (Sobczyk 1998:41). Wśród dokumentów wymieniono najbardziej istotne dla niniejszego opracowania.

Ankiety zebrane przez autorów opracowania w okresie wrzesień ÷ listopad 2009:

- 22 ankiet przesłanych przez szkoły podstawowe i ponadpodstawowe
- ankieta przesłana przez Muzeum Przyrodnicze w Jeleniej Górze
- ankieta przesłana przez Kolegium Karkonoskie w Jeleniej Górze
- ankieta przesłana przez Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Wydział Turystyki i Gospodarki Regionalnej w Jeleniej Górze
- ankieta przesłana przez koło naukowe „OIKOS” działające w Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu, Wydział Turystyki i Gospodarki Regionalnej w Jeleniej Górze
- ankieta przesłana przez koło naukowe „Ekofilia” działające w Politechnice Wrocławskiej, Zamiejscowy Ośrodek Dydaktyczny w Jeleniej Górze
- ankieta przesłana przez Młodzieżowy Dom Kultury w Jeleniej Górze
- ankieta przesłana przez Książnicę Karkonoską
- ankieta przesłana przez Karkonoski Park Narodowy
- ankieta przesłana przez Dolnośląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego
- ankieta przesłana przez Dolnośląski Zespół Parków Krajobrazowych, Oddział Jelenia Góra
- ankieta przesłana przez Radę Przyjaciół Harcerstwa
- ankieta przesłana przez Klub Turystyki Kwalifikowanej „Morena”
- ankieta przesłana przez Towarzystwo Opieki nad Zwierzętami
- ankieta przesłana przez Regionalny Związek Pszczelarzy w Jeleniej Górze.

Dokumenty:

1. Komisja Wspólnot Europejskich. „Komunikat Komisji do Rady, Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Uwzględnianie kwestii zrównoważonego rozwoju w polityce UE w różnych dziedzinach: przegląd strategii Unii Europejskiej na rzecz zrównoważonego rozwoju – rok 2009.” Bruksela, dnia 24.7.2009 KOM(2009) 400. Dokument dostępny na stronie internetowej: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0400:FIN:PL:PDF>. Wejście na stronę w dniu 26.11.2009.
2. "Mapa aktywności"- wykaz organizacji pozarządowych działających na terenie Miasta Jelenia Góra. Dokument dostępny na stronie internetowej: <http://jelenia-gora.bip.info.pl/dokument.php?iddok=6537&str=60>. Wejście na stronę w dniu 26.11.2009.

3. „Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej. Przez edukację do zrównoważonego rozwoju” 2001. Warszawa. Dokument dostępny na stronie internetowej: http://www.mos.gov.pl/g2/big/2009_04/97b75873145cdf7e7695ed9573147c78.pdf. Wejście na stronę w dniu 26.11.2009.
4. „II Polityka Ekologiczna Państwa”. Dokument dostępny na stronie internetowej http://www.mos.gov.pl/artukul/328_polityka_ekologiczna/338_polityka_ekologiczna_panstwa.html. Wejście na stronę w dniu 26.11.2009.
5. „Polityka Ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016”, dokument dostępny na stronie internetowej http://www.mos.gov.pl/artukul/328_polityka_ekologiczna/338_polityka_ekologiczna_panstwa.html. Wejście na stronę w dniu 28.11.2009.
6. „Program Edukacji Ekologicznej dla Dolnego Śląska.” Program przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Dolnośląskiego Nr XL IX/681/05 z dnia 16 grudnia 2005 roku. Dokument dostępny na stronie internetowej: <http://bip.umwd.pl/index.php?id=319>. Wejście na stronę w dniu 26.11.2009.
7. „Program Ochrony Środowiska dla miasta Jelenia Góra na prawach powiatu na lata 2004÷2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2006÷2010”. Dokument przyjęty uchwałą Rady Miasta z dnia 12 listopada 2004 nr 306/XXV/2004. Dokument dostępny na stronie internetowej: http://www.jeleniagora.pl/isieko/informacje.php?pages_id=22. Wejście na stronę w dniu 26.11.2009.
8. „Program zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska województwa dolnośląskiego”. Załącznik do uchwały Nr XLIV/842/2002 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 26 kwietnia 2002. Dokument dostępny na stronie internetowej: <http://bip.umwd.pl/index.php?id=316>. Wejście na stronę w dniu 26.11.2009.
9. „Strategia Rozwoju Jeleniej Góry na lata 2004-2015.” Załącznik do Uchwały Nr 302/XXIV/2004 Rady Miejskiej Jeleniej Góry z dnia 28 września 2004 r. Dokument dostępny na stronie internetowej: <http://jeleniagora.bip.info.pl/dokument.php?iddok=277&idmp=197&r=r>. Wejście na stronę w dniu 26.11.2009.
10. „Strategia edukacji dla zrównoważonego rozwoju”. Dokument dostępny na stronie internetowej http://www.mos.gov.pl/g2/big/2009_04/4f3f267429420f4dfcb32b98f1ac8605.pdf. Wejście na stronę w dniu 26.11.2009.
11. „Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami Województwa Dolnośląskiego” przyjęty Uchwałą Sejmiku Województwa Dolnośląskiego Nr XXIII/272/2004 z dnia 29 kwietnia 2004. Dokument dostępny na stronie internetowej <http://bip.umwd.pl/index.php?id=317>. Wejście na stronę w dniu 26.11.2009.

Pozostała literatura:

1. Bogucka, B. 2001. „Edukacja ekologiczna w klasach I-III.” Jelenia Góra: Wydawnictwo nauczycielskie.
2. „Rocznik statystyczny województwa dolnośląskiego za rok 2005.” Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław 2006.
3. Sobczyk, W. 2000. „Edukacja ekologiczna i prozdrowotna.” Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej.
4. Sobczyk, W. 2003. „Teoretyczna i eksperymentalna analiza edukacji ekologicznej młodzieży.” Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej.

11. Spis rysunków

Rysunek 1 Wykorzystanie dotacji z Miasta Jelenia Góra przez Przedszkola	25
Rysunek 2 Wykorzystanie dotacji z Miasta Jelenia Góra przez Szkoły Podstawowe	25
Rysunek 3 Wykorzystanie dotacji z Miasta Jelenia Góra przez Gimnazja	25
Rysunek 4 Korzystanie z dotacji Miasta Jeleniej Góry – planowane przez Przedszkola ..	27
Rysunek 5 Korzystanie z dotacji Miasta Jeleniej Góry – planowane przez Gimnazja	28

12. Spis tabel

Tabela 1 Zadania dla administracji oraz samorządów, szkolnictwa, jednostek zarządzających obszarami chronionymi i leśnymi, organizacji pozarządowych i mediów w zakresie edukacji ekologicznej.....	15
Tabela 2 Jelenia Góra międzynarodowym centrum edukacji ekologicznej.....	59
Tabela 3 Podniesienie świadomości ekologicznej wśród jeleniogórskiej społeczności	59
Tabela 4 Udostępnienie informacji o stanie środowiska	62

Załącznik 1

Ankieta wykorzystana do opracowania Programu Edukacji Ekologicznej dla Miasta Jelenia Góra (instytucje, stowarzyszenia, organizacje)

ZINTEGRUJMY DZIAŁANIA NA POLU EDUKACJI EKOLOGICZNEJ W JELENIEJ GÓRZE! ANKIETA

Zwracamy się z prośbą o wypełnienie poniższej ankiety. Dane zostaną przekazane do Wydziału Ochrony Środowiska i Rolnictwa Urzędu Miasta Jelenia Góra i wykorzystane do opracowania Programu Edukacji Ekologicznej dla Miasta Jeleniej Góry na lata 2009-2013.

1. Nazwa placówki.....
2. Adres.....
3. Dane kontaktowe:
tel.....faks.....
e-mail, strona internetowa.....
4. Status prawny (organizacja pozarządowa, jednostka budżetowa, jednostka zaliczana do sektora finansów publicznych, jednostka niezaliczana do sektora finansów publicznych).....
5. Źródła z których jednostka pozyskuje fundusze na działalność związaną z ekologią i edukacją .....
.....
.....
6. Czy placówka korzystała z dotacji Wydziału Ochrony Środowiska i Rolnictwa Urzędu Miasta Jelenia Góra (przekreślić nieprawidłową odpowiedź)

Tak	Nie
-----	-----
7. Czy placówka planuje korzystać z dotacji Wydziału Ochrony Środowiska Urzędu Miasta Jelenia Góra (przekreślić nieprawidłową odpowiedź)

Tak	Nie
-----	-----
8. Przeciętna ilość osób, które są objęte działaniami edukacji ekologicznej w roku kalendarzowym.....
9. Ilość pracowników zajmujących się edukacją ekologiczną.....
10. Posiadana baza edukacyjna (kadra, lokal, biblioteka, literatura tematyczna, zasoby informacyjno sprzętowe, itp.)
.....

.....
.....
11. Do kogo kierowana jest oferta edukacyjna (dzieci, młodzież, społeczeństwo Jeleniej Góry, inne grupy)

.....

12. Czy placówka wydaje informatory, gazetki, broszury nawiązujące do prowadzonej edukacji ekologicznej, jeśli tak to co to za materiały, jaki mają nakład

.....

13. Zrealizowane i obecnie realizowane działania edukacyjne w pigułce (długotrwałe projekty, programy edukacyjne, okazjonalne akcje edukacyjne na temat ekologii - ile razy w roku, np. projekty techniczne, opracowania, programy komputerowe, konferencje, sympozja, seminaria, szkolenia, warsztaty, kursy, konkursy wykłady, konkursy, olimpiady, targi, kiermasze, wystawy, kampanie, inne). Uprzejmie prosimy o skrócone przedstawienie poszczególnych działań na załączonym arkuszu projektu (możliwe jest utworzenie kilku arkuszy)

.....
.....
.....
.....

14. Jakie działania w zakresie edukacji ekologicznej są planowane, proszę podać również rok realizacji, planowaną ilość osób oraz zasięg. Uprzejmie prosimy o skrócone przedstawienie poszczególnych działań na załączonym arkuszu projektu (możliwe jest utworzenie kilku arkuszy)

.....
.....
.....
.....

15. Jakie są oczekiwania placówki względem Wydziału Ochrony Środowiska Urzędu Miasta Jelenia Góra

.....
.....
.....
.....

ARKUSZ PROJEKTU/PROGRAMU

- a. Tytuł projektu / programu.....
- b. Rodzaj projektu/programu (czy jest to długotrwały/cykliczny czy okazjonalny projekt/program edukacyjny, jaki jest jego charakter: np. długotrwałe programy edukacyjne, okazjonalne akcje edukacyjne na temat ekologii, projekty techniczne, opracowania, programy komputerowe, konferencje, sympozja, seminaria, szkolenia, warsztaty, kursy, konkursy wykłady, konkursy, olimpiady, targi, kiermasze, wystawy, kampanie, inne)
.....
.....
.....
- c. Termin realizacji projektu, częstotliwość działań
.....
.....
- d. Cele projektu
.....
.....
.....
- e. Ogólna charakterystyka projektu (max. 200 słów)
.....
.....
.....
- f. Miejsce realizacji działań .....
- g. Liczba uczestników (przewidywana).....
- h. Organizator / koordynator.....
- i. Współorganizatorzy/partnerzy.....
- j. Ogólny budżet projektu.....
- k. Kwota, którą organizacja/instytucja chciałaby wnioskować z Wydziału Ochrony Środowiska i Rolnictwa Urzędu Miasta Jelenia Góra, jej przeznaczenie
.....
- l. Inne źródła finansowania.....

Załącznik 2

Ankieta wykorzystana do opracowania Programu Edukacji Ekologicznej dla Miasta Jeleniej Góry (placówki oświatowe)

ZINTEGRUJMY DZIAŁANIA NA POLU EDUKACJI EKOLOGICZNEJ W JELENIEJ GÓRZE!

ANKIETA

Zwracamy się z prośbą o wypełnienie poniższej ankiety. Dane zostaną przekazane do Wydziału Ochrony Środowiska i Rolnictwa Urzędu Miasta Jelenia Góra i wykorzystane do opracowania Programu Edukacji Ekologicznej dla Miasta Jeleniej Góry na lata 2009-2013.

1. Nazwa placówki.....
2. Adres.....
3. Dane kontaktowe:
Tel.....faks.....
e-mail.....
4. Ilość uczniów.....
5. Ilość nauczycieli.....
6. Czy placówka prowadzi działania związane z edukacją ekologiczną (zaznaczyć prawidłową odpowiedź)

Tak	Nie
-----	-----

Jeżeli tak, to jakie.....
.....
7. Czy placówka planuje działania związane z edukacją ekologiczną w latach 2009 – 2013 (zaznaczyć prawidłową odpowiedź)

Tak	Nie
-----	-----

Jakie działania w zakresie ee są planowane, proszę podać również rok realizacji, planowaną ilość osób oraz zasięg.....
.....
8. Czy placówka korzystała z dotacji Wydziału Ochrony Środowiska miasta Jelenia Góra (zaznaczyć prawidłową odpowiedź)

Tak	Nie
-----	-----

Jeżeli tak, to proszę napisać na jakie działania
.....
.....
9. Czy placówka planuje korzystać z dotacji Wydziału Ochrony Środowiska miasta Jelenia Góra (zaznaczyć prawidłową odpowiedź)

Tak

Nie

Jeżeli tak to na jakie działania.....

.....

10. Jakie są oczekiwania placówki względem Wydziału Ochrony Środowiska miasta Jelenia Góra.....

11. Inne źródła, z których jednostka pozyskuje fundusze na działalność związaną edukacją ekologiczną.....